

LIETUVOS RESPUBLIKOS ŽEMĖS ŪKIO MINISTERIJA

2019 METŲ VEIKLOS ATASKAITA

2020 m. kovo 13 d. Nr. 8D-121(5.50)

2020
Vilnius

VADOVO ŽODIS

2019 metai Žemės ūkio ministerijos veiklos sektoriams buvo sudėtingi, tai tretieji iš eilės metai, kai gamta Lietuvos žemdirbiams atnešė nemenkų nuostolių, o kur dar gaisras Alytuje ir didelio patogeniškumo paukščių gripo (H5N8) protrūčiai kaimyninėse valstybėse, draudimas rytinės Baltijos jūros dalies menkių tikslinei ir mėgėjų žvejybai bei vis dar nesibaigiantis afrikinio kiaulių maro protrūkis. Tačiau tai ir metai, kai iš esmės beveik baigtas nuosavybės teisių į turėtą žemę atkūrimas. Beliko tik keletas miestų, tačiau turime ambicijų iki šios Vyriausybės kadencijos pabaigos darbus užbaigti ir šiuose miestuose. Tai ir naujai atsiveriančios rinkos, kurios prisidėjo prie to, kad lyginant su 2018 metais eksportas išaugo 10,7 proc. Intensyviai vyko Lietuvos eksporto galimybių pristatymas tokiose šalyse kaip Indija, Jungtiniai Arabų Emyratai, Kinija, Japonija, JAV, kitos Azijos ir Persijos įlankos šalys. 2019 m. pirmą kartą Žuvininkystės tarnybos istorijoje atliktas dirbtinis ūsorių veisimas. Be to, tai ir intensyvių derybų dėl BŽŪP 2021–2027 metais sąlygų ir finansavimo lygio pradžia.

Augantis vartotojų dėmesys žemės ūkio produkcijos kokybei, aplinkai draugiškai gamybai skatina ieškoti naujų inovatyvių sprendimų, paslaugų bei produktų. Todėl 2019 metais Žemės ūkio ministerijos veikloje vienas pagrindinių iššūkių buvo skatinti kokybiško maisto vartojimą, ypatingą dėmesį teikiant Lietuvoje pagamintam maistui. Pradėta taikyti parama ekologiškos ir nacionalinės kokybės produkcijos skatinimui darželiuose. Įgyvendinama iniciatyva sukurti lietuvišką prekės ženklą. Supaprastinti centrinės perkančiosios organizacijos pirkimai pienui ir duonos gaminiams. Gaminių sąrašas bus plečiamas. Taip pat išaugo lietuviškų produktų su saugomomis nuorodomis skaičius – įregistruoti dviejų naujų produktų pavadinimai.

Žemės ūkis keičiasi kasmet – jis tampa vis labiau modernesnis, į jį vis sparčiau skverbiasi mokslo pažanga. Keičiasi ir vartotojų požiūris bei vartojimo įpročiai. Tad žemės ūkiui tenka pakankamai didelis iššūkis prisitaikyti prie naujų aplinkybių ir vis reiklesnių vartotojų. Viena iš svarbiausių Žemės ūkio ministerijos funkcijų – padėti ūkininkams prisitaikyti prie besikeičiančių sąlygų ir nuolat gerinti ūkininkavimo sąlygas mūsų šalyje, pastaruoju metu ypatingą dėmesį skiriant mažų ir vidutinių ūkių konkurencingumui skatinti. Žemės ūkio ministerija aktyviai dalyvauja stiprinant ūkininkų derybines galias, skatinant žemės ūkio kooperatyvų plėtrą.

2019 metais priimtas sprendimas smarkiai sumažinti administracinę naštą žemės ūkio subjektams – keičiami teisės aktai, mažinantys kontrolinių patikrų ūkiuose skaičių, administracinę naštą tiesioginės paramos, gyvulininkystės, augalininkystės, paramos ekologiniam ūkininkavimui srityse. Įdiegtas valstybinės žemės modulis – jau 2020 metais didžiąjai daliai pareiškėjų deklaruojant žemės ūkio naudmenas ir kitus plotus nebereikės turėti su savimi valstybinės žemės valdymo teisės dokumentų. Pradėjus įgyvendinti naują paskolų teikimo priemonę, ūkininkams atsivėrė didesnės skolinimosi galimybės. Ministerijos iniciatyva su kreditų unijomis taip pat sutarta dėl palankesnių skolinimosi sąlygų ūkininkams, susidūrusiems su apyvartinių lėšų trūkumu. Patobulinus ūkinių gyvūnų ir pasėlių draudimo sistemą, padaugėjo apsidraudusių ūkininkų.

Skatinant tvarią ir aplinkai draugiškesnę žemės ūkio produktų gamybą, su žemdirbius vienijančiomis organizacijomis pasirašyta Deklaracija dėl augalų apsaugos produktų, kurių sudėtyje yra veikliosios medžiagos glifosato, naudojimo.

2020 metai taip pat bus kupini įvairių iššūkių. Žvelgdami į ateitį, turime būti atviri naujovėms ir neišvengiamiems pokyčiams.

STRATEGINIO VEIKLOS PLANO ĮGYVENDINIMAS

KONTEKSTO (APLINKOS) ANALIZĖ

Meteorologinės sąlygos nuo 2017 m. Lietuvos žemės ūkiui kas metai tampa vis didesniu iššūkiu. Jei 2017 m. žemės ūkį alino ilgalaikės liūtys (buvo nenuimta dalis pasėlių, rudenį didelė dalis žiemkenčių liko nepasėta), tai 2018 ir 2019 m. alino sausra. 2019 m. sausringas laikotarpis pasireiškė aktyviosios augalų vegetacijos metu ir pakenkė derliaus kokybei bei kiekiui. Todėl Lietuvos Respublikos Vyriausybė (LRV) nuo liepos mėn. paskelbė šalyje valstybės lygio ekstremaliąją situaciją dėl sausras padarinių žemės ūkio sektoriuje. Savivaldybių duomenimis, bendras sausras paveiktas plotas atskirose savivaldybėse buvo nuo 10 iki 50 proc., o atskirų kultūrų derlingumas buvo mažesnis nei 20–40 proc. (dėl sausras padarytos žalos atlyginimo į savivaldybes kreipėsi 1682 žemės ūkio subjektai). Siekdama pagelbėti žemdirbiams, Žemės ūkio ministerija (ŽŪM) kreipėsi į Europos Komisiją (EK) dėl išimčių taikymo ekologiniu požiūriu svarbios vietovės ištyrimo (EFA), gerosios agrarinės ir aplinkosaugos būklės (GAAB) reikalavimams ir kt., prašydama sušvelninti reikalavimus, susijusius su tiesioginėmis išmokomis žemdirbiams bei Kaimo plėtros programos priemonėmis. Atsižvelgiant į tai, kad EK pritarė ir galimybei mokėti didesnes avansines išmokas, tiesioginių išmokų avansai yra iki 70 proc., o kaimo plėtros priemonių avansai net iki 85 proc. nuo bendros paramos sumos.

2018 m. birželio 1 d. EK pateikė teisės aktų projektus dėl ES bendrosios žemės ūkio politikos (BŽŪP) ateities po 2020 metų. Juose siekiama, kad ateityje BŽŪP būtų orientuota visų pirma į rezultatus. EK 2019 m. gruodžio 11 d. paskelbė komunikatą „Europos žaliasis kursas“. Ši strategija – atsakas į klimato pokyčius ir rimtus aplinkos iššūkius (ja siekiama iki 2050 m. sukurti klimatui neutralią, efektyviai išteklius naudojančią ir konkurencingą ES ekonomiką). Komunikate minima „Nuo lauko iki stalo“ strategija, o BŽŪP ir Bendros žuvininkystės politikos priemonės yra nurodytos kaip pagrindinės, padedančios ūkininkams ir žvejams kovoti su klimato pokyčiais, saugoti aplinką, biologinę įvairovę, taip pat užtikrinančios tinkamą pajamų lygį. Vykstant deryboms dėl BŽŪP įvairiuose ES lygio susitikimuose, pristatant Lietuvos poziciją, akcentuojama vienodų konkurencinių sąlygų tarp ES ūkininkų užtikrinimo svarba, kartu pabrėžiant, kad naujuoju finansiniu laikotarpiu būtina užbaigti tiesioginių išmokų konvergencijos procesą (akcentuojamas adekvataus BŽŪP finansavimo poreikis). Diskusijos dėl BŽŪP po 2020 m. yra glaudžiai susijusios su daugiametės finansinės programos (DFP) po 2020 m. klausimų svarstymu. Parama Lietuvos žemės ūkiui po 2020 m. ir jos apimtys priklausys nuo derybų dėl DFP po 2020 m. (kuri apima ir BŽŪP finansavimo klausimus) rezultatų. ŽŪM DFP klausimų srityje glaudžiai bendradarbiauja su Finansų ministerija, Prezidentūra, Užsienio reikalų ministerija ir kitomis suinteresuotomis institucijomis, kad bendromis pastangomis užtikrintų kuo palankesnes ES paramos sąlygas Lietuvos žemdirbiams.

Gyvulininkystės sektoriui teikiama parama sulėtino ūkinių gyvūnų skaičiaus mažėjimą (už mėšinių veislių galvijus, mėsines avis, pienines ožkas ir už veislinių ūkinių gyvūnų įsigijimą). Bičių šeimų skaičiaus didėjimui taip pat įtakos turėjo bitininkystės sektoriuje teikiama parama, kasmet sulaukianti vis didesnio susidomėjimo. Neigiamai ūkinių gyvūnų skaičių veikė vis dar neaukštos gyvulininkystės produkcijos supirkimo kainos (dėl to kai kurie ūkinių gyvūnų laikytojai atsisakė pieninių veislių galvijų auginimo) ir afrikinis kiaulių maras (priverstinis kiaulių skerdimas, draudimas laikyti kiaules tam tikroje zonoje). Siekiant sukurti prielaidas kiaulių laikytojams persiorientuoti į alternatyviąją veiklą, buvo skiriama valstybės parama kitų rūšių ūkiniams gyvūnams įsigyti. 2019 m. EK pritarė naujai Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos (Programa) priemonės „Parama investicijoms į prevencinę veiklą, kuria siekiama sumažinti galimų gaivalinių nelaimių, nepalankių klimato reiškinių ir katastrofinių įvykių padarinius“ veiklos sričiai „Parama investicijoms į prevencinę veiklą, kuria siekiama sumažinti pavojingų ligų grėsmes ir su jomis susijusias pasekmes“. Šios priemonės tikslas – kompensuoti ūkiams dalį lėšų, investuotų į prevencines biologinės saugos priemones, prioritetą teikiant kiaulininkystės ir paukštininkystės sektoriams.

Žuvininkystės sektoriuje dėl kritinės menkių išteklių Baltijos jūroje būklės ir didelio jų natūralaus mirtingumo, nacionaliniu lygiu nuo birželio 1 d. Lietuvos žvejybos laivams nuo 12 m ilgio buvo uždrausta verslinė žvejyba (nuo liepos 22 d. iki metų pabaigos visiems ES žvejybos laivams) Baltijos jūros rytinėje dalyje. Kadangi pusei didesnių negu 12 m ilgio Baltijos jūroje žvejojantių Lietuvos laivų menkių žvejyba buvo pagrindinis pajamų šaltinis, todėl daugeliui įmonių buvo skiriamos kompensacijos iš Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondo už žvejybos veiklos sustabdymą. Šiais metais toliau buvo aktyviai investuojama į Lietuvos akvakultūros sektorių (pagal priemonę „Produktyvios investicijos į akvakultūrą“ 5,6 mln. Eur). Įgyvendinus projektus numatoma smarkiai padidinti užauginamų afrikinių šamų, upėtakių, tilapijų kiekį, planuojama pradėti auginti eršketus, krevetes, vėžius ir žuvų mailių.

Įgyvendinant Oficialios kontrolės reglamentą, LRV nutarimu paskyrė Valstybinės augalininkystės tarnybos (VAT) prie ŽŪM Fitosanitarinių tyrimų laboratoriją nacionaline etalonine augalų, jų produktų ir su jais susijusių objektų kenkėjų laboratorija. Šiuo metu, įgyvendinant minėtą reglamentą, inicijuojami nacionalinių teisės aktų pakeitimai. VAT 2019 m. pradėjo vykdyti naują jai paskirtą funkciją – tręšiamųjų produktų pateikimo ir tiekimo rinkai bei naudojimo priežiūrą (tai leis užtikrinti tręšiamųjų produktų kokybę). Be to, 2019 m. balandžio 12 d. Dubrovniko (Kroatija) vykusiame aukšto lygio Centrinės ir Rytų Europos bei Kinijos Vyriausybių vadovų susitikime buvo pasirašytas ketinimų protokolai, kuris atvėrė Kinijos rinką lietuviškiems kviečiams. Lietuva tapo trečiąja ES valstybe, turinčia teisę eksportuoti kviečius į Kiniją.

Vykdamas strateginius žemės reformos ir žemėtvarkos, valstybinės žemės valdymo, geodezijos ir kartografijos darbus, šiais metais Nacionalinė žemės tarnyba (NŽT) įgyvendino LRV programos nuostatą – buvo iš esmės baigtas nuosavybės teisių atkūrimas į kaimo vietovėse ir miestuose (išskyrus Vilniaus m. ir Trakų m.) turėtą žemę. Šiais metais NŽT pristatė visuomenei žemės apskaitos modulį, kuriame viešai pateikiama informacija apie visus šalyje esančius valstybinės žemės sklypus ir plotus, atnaujino 11 erdvinių duomenų rinkinį (iš jų svarbiausias – nauji trečdalis Lietuvos teritorijos ortofotografiniai žemėlapiai, kurie naudojami pasėliams deklaruoti, ES išmokoms administruoti, teritorijoms planuoti, valstybės saugumui užtikrinti ir pan.) Be to, NŽT dalyvavo įgyvendinant strateginį šalies tarptautinės reikšmės projektą „Rail Baltica“. Įgyvendinant šį projektą visuomenės poreikiams paimta 1240 ha žemės (1358 žemės sklypai).

Lietuvoje vis daugiau kooperatyvų pripažįstami žemės ūkio kooperatyvais (dauguma narių turi būti žemdirbiai ir daugiau kaip 50 proc. veiklos vykdoma su kooperatyvo nariais). Kooperacija kuria socialinę ir ekonominę naudą smulkiesiems ūkininkams, tačiau pasitikėjimo ir kooperacijos žinių trūkumas sąlygoja ūkininkų abejones dėl kooperacijos naudų. Todėl ŽŪM, siekdama spręsti šią problemą, 2019 m. sudarė kooperacijos darbo grupę, kurioje svarstomos kooperacijos reglamentavimo ir plėtros galimybės.

Siekiant padėti žemdirbiams spręsti melioracijos problemas, šiais metais buvo parengtas Melioracijos įstatymo projektas. Tačiau sulaukus svarstytinų alternatyvų iš Lietuvos savivaldybių asociacijos ir socialinių partnerių, buvo nuspręsta iš esmės keisti melioracijos fondo finansavimo mechanizmą. Šiuo tikslu ŽŪM aktyviai bendradarbiauja su Aplinkos ir Susisiekimo ministerijomis;

Įvertindama bioekonomikos svarbą ateities žemės ūkyje, ŽŪM imasi veiksmų, kurie prisidėtų prie bioekonomikos spartesnės plėtros. Vienas jų – dalyvavimas įgyvendinant projektą „ES Baltijos jūros regiono strategijos politinė sritis bioekonomika – žemės ūkis, miškininkystė, žuvininkystė“. Įgyvendinant šį projektą, 2019 m. liepos mėn. organizuotas seminaras, kuriame dalyvavo mokslo, verslo atstovai bei politikos formuotojai, jie diskutavo apie jau egzistuojančius iššūkius bioekonomikos srityje bei apie neišnaudotas galimybes. Seminaro dalyviams buvo pademonstruota biodujų gamybos technologija. Diskusijos metu iškeltos problemos padės rengiant bioekonomikos strategines nuostatas, kurios bus integruotos į Lietuvos žemės ūkio ir kaimo plėtros 2021–2027 m. strateginį planą.

I SKYRIUS

STRATEGINIŲ TIKSLŲ ĮGYVENDINIMAS

1 strateginis tikslas: užtikrinti ilgalaikę konkurencingo žemės ir maisto ūkio plėtrą, skatinti įvairesnę ekonominę veiklą kaime, bioenergetikos plėtrą, aplinką saugantį ir puoselėjantį ūkininkavimą.

1 lentelė. Strateginį tikslą įgyvendinančios programos ir Lietuvos Respublikos (LR) atitinkamų metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatyme patvirtintų asignavimų panaudojimas

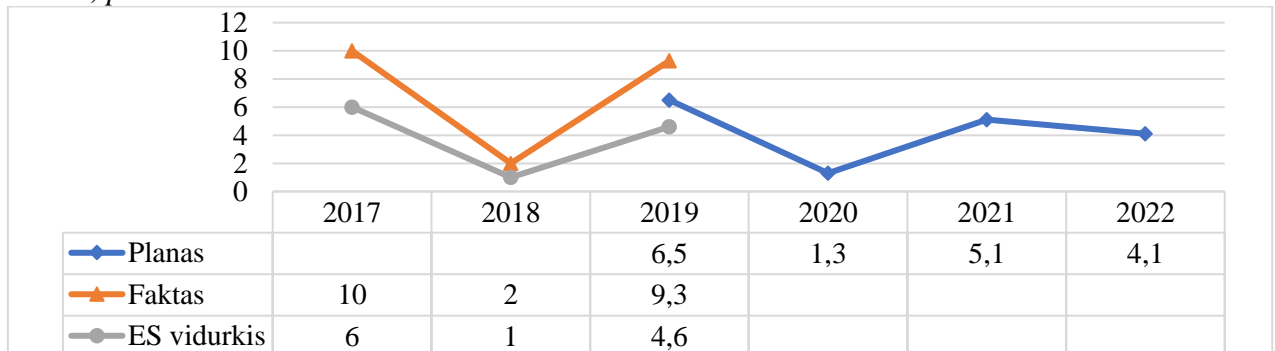
Programos kodas	Programos pavadinimas	Asignavimų panaudojimas (tūkst. Eur)			
		Asignavimų planas	Asignavimų planas*, įskaitant patikslinimus ataskaitiniam laikotarpiui	Panaudota asignavimų	Panaudota asignavimų nuo asignavimų, nurodytų asignavimų plane, įskaitant patikslinimus ataskaitiniam laikotarpiui, dalis (proc.)**
01 01	Žemės ūkio, maisto ūkio ir kaimo plėtros skatinimas	899 401	926 545	897 365	96,9
	Iš jų ES ir kita tarptautinė finansinė parama	740 800	762 645	735 728	96,5

* asignavimų pokyčiai – ankstesnių ataskaitinių metų specialiųjų programų likučių perkėlimas į 2019 metus; susidariusi asignavimų ekonomija ES ir bendrojo finansavimo lėšų, nes buvo surinkta mažiau negu planuota mokėjimo prašymų pagal kelias Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2014–2020 m. veiksmų programos priemones, išmokėta mažiau paramos. Lėšos perskirstytos į Žemės ūkio, maisto ūkio ir kaimo plėtros programą (01 01); bendrojo finansavimo lėšos nukreiptos 2019 m. pereinamojo laikotarpio nacionalinei paramai mokėti ir ES lėšos 2019 m. tiesioginėms išmokoms mokėti.

**asignavimų nepanaudojimo priežastys – dėl neužimtų etatų nepanaudotos darbo užmokesčio lėšos; dėl užsitęsusių viešųjų pirkimų ir mažesnėmis kainomis įsigytų paslaugų ir prekių; dėl laiku nepateiktų / nebaigtų vertinti mokėjimo prašymų nepanaudotos ES paramos lėšos; 2019 metų pabaigoje ES paramos gavėjų grąžinti nepanaudoti avansų likučiai.

Informacija apie 1 strateginio tikslo pažangai matuoti nustatytų efekto vertinimo kriterijų planuotas ir pasiektas reikšmes:

1 grafikas. Žemės ūkio ir maisto produktų eksporto pokytis (pagal SITC) palyginti su praėjusiais metais, proc.

Duomenų šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas
2019 m. ES vidurkis nurodyti 11 mėn. duomenys.

2019 m. žemės ūkio ir maisto pramonės produktų eksportas toliau išlieka labai svarbus Lietuvos ekonomikai. Išankstiniais Statistikos departamento duomenimis 2019 m. iš Lietuvos eksportuota žemės ūkio ir maisto produktų už 4 923 mln. Eur (t. y. 16,6 proc. viso Lietuvos eksporto) arba 10 proc. daugiau nei per 2018 m. Šiam eksporto augimui didžiausios įtakos turėjo 58 proc. padidėjęs grūdų ir grūdų produktų eksportas. Svarbiausios priežastys – geresnis grūdų derlius ir dideli praėjusio derliaus likučiai, kuriuos pavyko eksportuoti tik 2019 m.

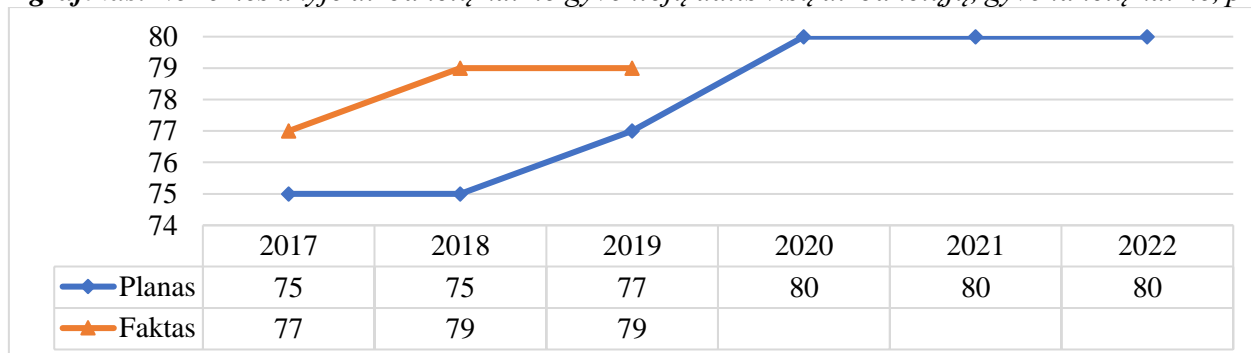
Lietuvos užsienio prekybos žemės ūkio ir maisto produktais balansas nuo 2004 m. yra teigiamas. Teigiamas prekybos balansas 2018 m. sudarė 1 042 mln. Eur.

Pagal vertę svarbiausia Lietuvos eksporto produkcija – grūdai, pieno produktai, mėsos ir žuvies produkcija.

ŽŪM siekia padidinti žemės ūkio ir maisto produktų eksporto apimtį, atverti naujas rinkas bei įsitvirtinti jau esamose rinkose, išplėsti išvežamų produktų spektrą. Nuo 2014 m. Lietuvai atidaryta daugiau kaip 20 naujų pieno bei mėsos eksporto rinkų. 2019 m. didelis dėmesys buvo skiriamas gyvūninių maisto produktų eksporto rinkoms plėsti: suderinti penki veterinarijos sertifikatai gyvūninių maisto produktų eksportui į 5 šalis: Peru Respubliką (džiovinta / vytinta ar rūkyta jautiena), Ukrainą (sudėtiniai maisto produktai), Kinijos Liaudies Respubliką (jautiena), Naująją Zelandiją (kiaušinių produktai), Serbijos Respubliką (žuvininkystės produktai).

2019 m. ŽŪM organizavo Lietuvos žemės ūkio ir maisto pramonės subjektų dalyvavimą tarptautinėse parodose, verslo misijose ir kituose su eksporto plėtra susijusiuose renginiuose JAV, Japonijoje, JAE, Kinijoje, Nyderlanduose, Vokietijoje, kompensuodama dalį jų patirtų išlaidų.

2 grafikas. Ne žemės ūkyje dirbančių kaimo gyventojų dalis visų dirbančiųjų, gyvenančių kaime, proc.

Duomenų šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas

Atsižvelgiant į kriterijaus skaičiavimo metodiką, jų palyginti su ES vidurkiu nėra galimybių.

Kaimo vietovėse, kurios užima 97 proc. Lietuvos teritorijos, pajamos iš žemės ūkio veiklos Lietuvoje vis dar išlieka svarbus pragyvenimo šaltinis daugeliui kaimo regionų gyventojų. Įvertinant, kad ekonominis ir socialinis tvarumas ypač trapus tuose regionuose, kuriuose menkai diversifikuota ekonominė veikla ir didelė priklausomybė nuo žemės ūkio veiklos, siektina, kad kaimo politikos sprendimai būtų nukreipti į priemones verslui skatinti ir darbo vietoms kurti.

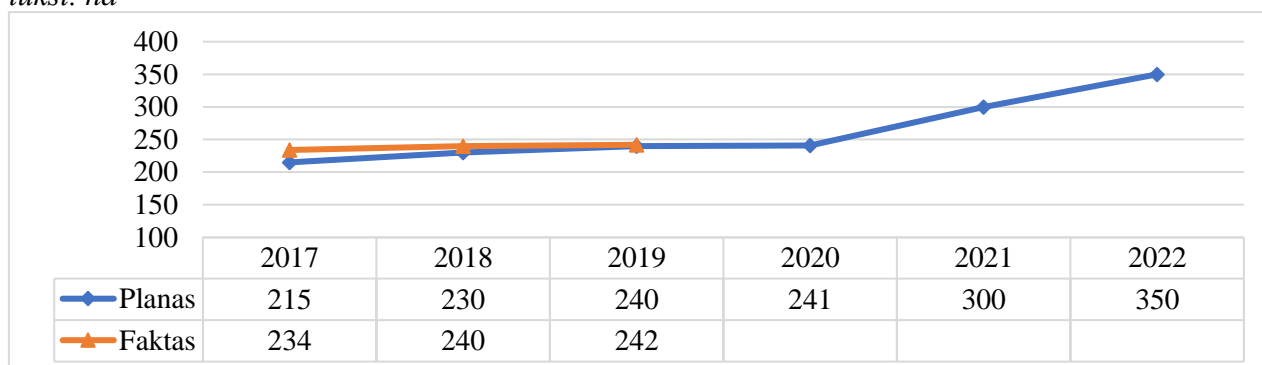
Siekiant didinti kaimo gyventojų pajamas ir užimtumą, taip pat labai svarbi yra smulkiojo verslo plėtra bei užimtumo ne žemės ūkio sektoriuose skatinimas. Pagal ekonominės veiklos rūšis tarp smulkių įmonių dominuoja paslaugų įmonės (prekyba, transporto ir saugojimo, apgyvendinimo ir maitinimo paslaugos).

Kaimo vietovėse gyvenančiųjų ir kitose veiklose dirbančiųjų dalies didėjimui nemažą įtaką turėjo ŽŪM teikiama Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų ir 2014–2020 metų programų parama priemonėms, skirtoms kaimo ekonomikai įvairinti. Šios priemonės prisidėjo prie kaimo vietovių gyvybingumo stiprinimo, užimtumo ne žemės ūkio veikloje didinimo, bei sudarė sąlygas kurtis kaime.

Pastarųjų metų ekonominės tendencijos – darbuotojų daugelyje sektorių trūkumas, didėjantis vidutinis darbo užmokestis – taip pat galimai turėjo įtakos kaimo gyventojams rinktis darbą ne žemės ūkio srityje.

Statistikos departamento išankstiniais duomenimis, gyvenančių kaime ir ne žemės ūkyje dirbančių kaimo gyventojų dalis jau 2019 m. pasiekė 79 proc. Tikimasi, kad didėjimo tendencija ir toliau išliks – t. y. 2020 m. ne žemės ūkyje užimtų gyventojų skaičius pasieks 80 proc.

3 grafikas. *Sertifikuotų laukų plotai ekologiškai produkcijai auginti ekologinės gamybos ūkiuose, tūkst. ha*

Duomenų šaltinis – VŠĮ „Ekoagros“ duomenys

Atsižvelgiant į kriterijaus skaičiavimo metodiką, jų palyginti su ES vidurkiu nėra galimybių.

2016–2019 m. sertifikuotų laukų plotai ekologiškai produkcijai auginti ekologinės gamybos ūkiuose išaugo ir planuotos kriterijaus reikšmės buvo smarkiai viršytos. Sertifikuotų laukų plotai ekologiškai produkcijai auginti ekologinės gamybos ūkiuose 2019 m., palyginti su 2018 m., padidėjo 2 tūkst. ha, planuota kriterijaus reikšmė viršyta 0,83 proc. Lietuvoje sertifikuotų ūkių skaičius mažėja (jie stambėja). 2019 m. augalininkystės / gyvulininkystės srityje sertifikuoti 2388 ūkio subjektai. Taip pat Lietuvoje daugėja antrinės gamybos veiklą sertifikuojančių ūkio subjektų skaičius. 2019 m. antrinės gamybos veiklą sertifikavo 302 ūkio subjektai. Iš jų sertifikuotos: 3 viešojo maitinimo įmonės, tik importo veiklą sertifikuoja 4 ūkio subjektai, perdirbimo veiklą – 129 ūkio subjektai, visi kiti antrinės gamybos veiklą sertifikuojantys subjektai atlieka sandėliavimo, prekybos, importo iš trečiųjų šalių, pakavimo, nuotolinės prekybos internetu, produktų konservavimo ir kt. veiklą.

2019 m. praplėstas sertifikavimas dar viena sritimi. Pagal nacionalines taisykles gali ekologinę gamybą sertifikuoti sraigės auginantys ūkininkai.

2019 metais pagal Programos priemonę „Ekologinis ūkininkavimas“ pareiškėjai pateikė 2566 paraiškas, deklaravo 197 841 ha plotą.

1 strateginio tikslo siekiama įgyvendinant ES BŽŪP priemones:

Tiesioginėmis išmokomis remiami ūkiai, siekiant palaikyti jų pajamų lygį bei skatinant puoselėti viešąsias gėrybes (aplinkosaugą, kraštovaizdžio išsaugojimą ir kt.);

Įgyvendinamos Programos priemonės, skirtos žemės ūkio sektoriaus konkurencingumui stiprinti, aplinkai ir kraštovaizdžiui tvarkyti, kaimo gyventojų gyvenimo sąlygoms gerinti, smulkiajam verslui auginti ir užimtumui kaime didinti;

Rinkos reguliavimo priemonės pastaruoju metu naudojamos daugiau kaip rinkos apsaugos priemonės esant sutrikimams rinkose ir yra žemės ūkio sektoriaus stabilumo garantas.

2019 metais pateikta 126 057 paraiškos dėl pasėlių ir kitų žemės ūkio naudmenų, o deklaruotas plotas buvo 2 926 tūkst. ha. Lyginant su 2018 m. deklaruota apie 16 tūkst. ha daugiau pasėlių ir žemės ūkio naudmenų, paraiškų skaičius sumažėjo apie 2 proc.

Už 2019 metais deklaruotus pasėlius išmokėta apie 483 mln. Eur tiesioginių išmokų. Patvirtinti tiesioginių išmokų dydžiai pagal schemas ir tiesioginių išmokų ir dalies susietosios paramos už deklaruotus plotus dydžiai už 2019 m.: pagrindinė išmoka – 64 Eur už ha, išmoka už pirmuosius hektarus, kuri mokama už pirmuosius 30 ha – 59,68 Eur už ha, išmoka jaunajam ūkininkui, kuri mokama už pirmuosius 90 ha – 54,22 Eur už ha, žalinimo išmoka – 51,47 Eur už ha, susietoji išmoka už baltyminių augalų plotus – 61,65 Eur už ha, susietoji išmoka už sertifikuota sėkla apsėtus javų plotus – 14,25 Eur už ha, susietoji išmoka už plotus, kuriuose auginami cukriniai runkeliai – 94,43

Eur už ha, susietoji išmoka už vaisius ir uogas – 237,64 Eur už ha; susietoji išmoka už daržoves, auginamas atvirajame grunte – 210,0 Eur už ha.

Programos, EK patvirtintos 2015 m. vasario 13 d. sprendimu Nr. C(2015)842, su paskutiniu pakeitimu, patvirtintu 2019-09-18 EK sprendimu Nr. C(2019) 6838), priemonėms skirta 2,1 mlrd. Eur. Nuo Programos įgyvendinimo pradžios iki 2019 m. pabaigos gautos 608 759 paraiškos, kuriose prašoma paramos suma – 2,27 mlrd. Eur. Patvirtintos 557 744 paramos paraiškos, kuriose nurodyta paramos suma – 1,49 mlrd. Eur, išmokėta 1,23 mln. Eur (58,7 proc. Programai skirtų lėšų).

Per 2019 metus patvirtintos 100 999 sutartys, išmokėta 239,4 mln. Eur Programos paramos.

Paminėtini šie 2014–2019 m. pasiekti rezultatai, įgyvendinant Programą:

- investicijas į žemės ūkio valdas atliko 3 548 ūkiai (pabaigė įgyvendinti projektus), išmokėta 270,5 mln. Eur paramos;
- paremti (išmokėta visa skirta parama) 3 332 smulkieji ūkiai, o bendra investicijų suma šiems projektams įgyvendinti siekė 17,4 mln. Eur;
- įgyvendinta 215 projektų žemės ūkio vandentvarkos srityje susidėvėjusių lauko drenažo sistemų infrastruktūrai atnaujinti, o šioms veikloms įgyvendinti buvo išmokėta beveik 61,3 mln. Eur;
- patvirtintos 1283 paraiškos, pagal kurias teikiama parama jaunųjų ūkininkų įsikūrimui ir siekiama prisidėti prie kartų kaitos žemės ūkyje palengvinimo bei palankesnių sąlygų ūkininkavimui sudarymo. Iš jų 699 jaunieji ūkininkai baigė įgyvendinti projektus, o viešosios išlaidos šiems projektams įgyvendinti siekė 33,7 mln. Eur;
- įgyvendinus 71 projektą, kuriuose diegtos miškininkystės technologijos ir prisidėta prie miškų ūkio modernizavimo ir jų ekonominės vertės didinimo, buvo sukurtos 92 naujos darbo vietos;
- paramą gavo 258 valdos, dalyvaujančios įgyvendinant žemės ūkio ir maisto produktų kokybės sistemas. Šia priemone siekiama didinti žemės ūkio produkcijos pridėtinę vertę;
- įgyvendinti 37 projektai, skirti investicijoms į žemės ūkio produktų perdirbimą ir jų kokybės gerinimą. Viešosios išlaidos šiems projektams siekė 32,7 mln. Eur;
- paremta apie 3 tūkst. ekologinių ūkių, o šių ūkių plotas, kuriame buvo vykdomos ekologinio ūkininkavimo veiklos, siekia daugiau nei 223 tūkst. ha;
- parama išmokėta daugiau nei 4 tūkst. ūkininkaujančiųjų „Natura 2000“ teritorijose, o paremtas plotas siekė beveik 35 tūkst. ha;
- vietovėse su kliūtėmis (1,59 mln. ha plote) ūkininkaujantiems asmenims – daugiau nei 74 tūkst. valdų valdytojų išmokėta 46,7 mln. Eur ir taip prisidėta prie ūkininkavimo mažiau palankiose ūkininkauti vietovėse skatinimo.
- paramą miško įveisimui gavo 582 valdos, o apželdintos mišku žemės plotas siekė beveik 3 tūkst. ha. Taip pat parama buvo mokama už anksčiau įveistą 22,5 tūkst. ha plote mišką;
- įgyvendinti 4 749 asbestinių stogų dangos keitimo projektai kaimo vietovėse, pagal kuriuos išmokėta daugiau nei 7 mln. Eur paramos lėšų.

Taip pat svarbu paminėti, kad 2019 m. siekiant tolygesnės lėšų sklaidos regionuose, Programos priemonės „Investicijos į materialųjį turtą“ veiklos sritis „Parama investicijoms į žemės ūkio produktų perdirbimą, rinkodarą ir (arba) plėtrą“ pirmą kartą įgyvendinta regioniniu principu (t. y. 2019 m. veiklos sričiai skirtos lėšos 28,8 mln. Eur lygiomis dalimis paskirstytos 10 Lietuvos apskričių, projektų atranka vykdoma apskričių lygmeniu).

ŽŪM, siekdama sustiprinti konkurencingą žemės bei maisto ūkį ir kaimo plėtrą 2019 metais, sumažino administracinę naštą pareiškėjams. Administracinės naštos mažinimas apima: administracinių patikrų supaprastinimą, sušvelnintas sankcijas, supaprastintą kai kurių dokumentų pateikimą (paraiškų formos, verslo planai ir kt.), panaikintus perteklinius privalomus reikalavimus ir kt.

2 strateginis tikslas: sudaryti palankias sąlygas žuvininkystės sektoriaus konkurencingumui ir plėtrai, žuvų išteklių išsaugojimui ir racionaliam jų panaudojimui.

2 lentelė. Strateginį tikslą įgyvendinančios programos ir LR atitinkamų metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatyme patvirtintų asignavimų panaudojimas

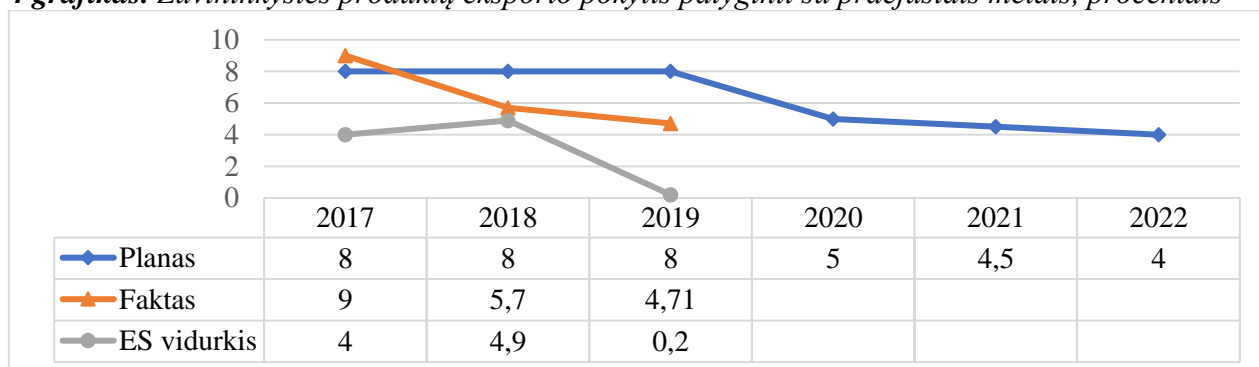
Programos kodas	Programos pavadinimas	Asignavimų panaudojimas (tūkst. Eur)			
		Asignavimų planas	Asignavimų planas*, įskaitant patikslinimus ataskaitiniam laikotarpiui	Panaudota asignavimų	Panaudota asignavimų nuo nurodytų asignavimų plane, įskaitant patikslinimus ataskaitiniam laikotarpiui, dalis (proc.)**
02 01	Žuvininkystės plėtra ir konkurencingumas	20 105	12 838	11 568	90,1
Iš jų ES ir kita tarptautinė finansinė parama		12 821	6 676	6 060	90,8

*asignavimų pokyčiai – ankstesnių ataskaitinių metų specialiųjų programų likučių perkėlimas į 2019 metus; susidariusi asignavimų ekonomija ES ir bendrojo finansavimo lėšų, nes buvo surinkta mažiau negu planuota mokėjimo prašymų pagal kelias Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2014–2020 m. veiksmų programos priemonės, išmokėta mažiau paramos. Lėšos perskirstytos į Žemės ūkio, maisto ūkio ir kaimo plėtros programą (01 01): bendrojo finansavimo lėšos nukreiptos 2019 m. pereinamojo laikotarpio nacionalinei paramai mokėti ir ES lėšos 2019 m. tiesioginėms išmokoms mokėti.

**asignavimų nepanaudojimo priežastys – dėl užsitęsusių viešųjų pirkimų ir mažesnėmis kainomis įsigytų paslaugų ir prekių; dėl laiku nepateiktų / nebaigtų vertinti mokėjimo prašymų nepanaudotos ES paramos lėšos; 2019 metų pabaigoje ES paramos gavėjų grąžinti nepanaudoti avansų likučiai.

Informacija apie 2 strateginio tikslo pažangai matuoti nustatytų efekto vertinimo kriterijų planuotas ir pasiektas reikšmes:

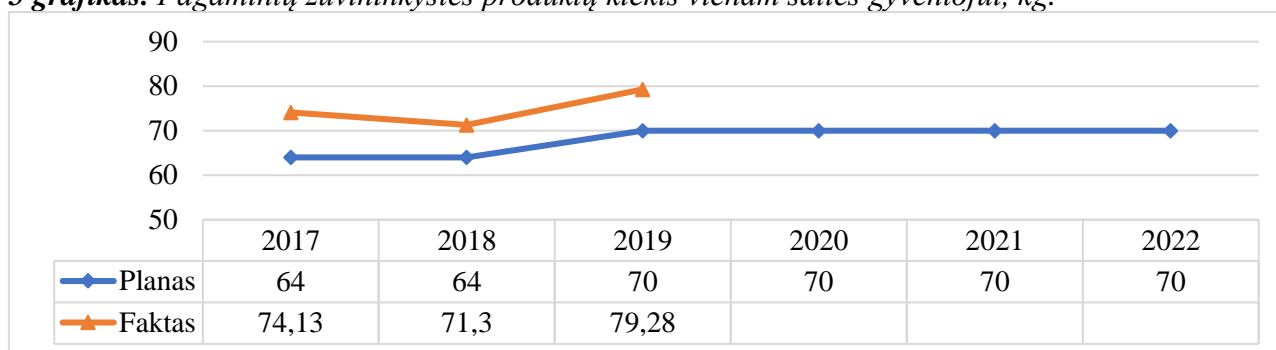
4 grafikas. Žuvininkystės produktų eksporto pokytis palyginti su praėjusiais metais, procentais

Duomenų šaltinis – ŽŪIKVC

Užsibrėžtas rodiklis nepasiektas, nes žuvininkystės produktų eksporto augimas po truputį lėtėja, tačiau vis dar yra teigiamas ir aukštesnis negu ES vidurkis. Ypač spartus eksporto augimas buvo pastebimas atsigaunant sektoriui po 2009 m. ekonominės krizės, šiuo metu rinkos poreikis pamažu nusistovi ir augimas lėtėja. Eksporto augimo lėtėjimui turėjo įtakos ir mažesnė dėl sausros akvakultūros produkcija, taip pat menkių žvejybos draudimas. Žuvininkystės produktų gamybos ir eksporto augimui turi įtakos ir ankstesnių metų investicijos į žuvų perdirbimo pramonę ir akvakultūros įmones iš ES lėšų.

5 grafikas. Pagamintų žuvininkystės produktų kiekis vienam šalies gyventojui, kg.

Duomenų šaltinis – Žuvininkystės tarnybos prie ŽŪM, ŽŪIKVC ir Lietuvos statistikos departamentas. Atsižvelgiant į kriterijaus skaičiavimo metodiką, jų palyginti su ES vidurkiu nėra galimybių.

Užsibrėžtas efekto vertinimo kriterijus pasiektas ir viršytas. Tam didžiausią įtaką turėjo beveik dvigubai didesnės lyginant su praėjusiais metais žvejybos Mauritanijos išskirtinėje ekonominėje zonoje apimtys (nebuvo žvejybos laivų prastovų dėl remonto, pagausėjo žuvų išteklių), o tai kompensavo dėl menkių žvejybos draudimo sumenkusią žvejybą Baltijos jūroje ir mažesnę akvakultūros produkciją.

2 strateginiam tikslui siekti patvirtinta Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2014–2020 metų veiksmų programa (Veiksmų programa). Nuo 2014–2020 metų veiksmų programos įgyvendinimo pradžios iki 2019 m. gruodžio 31 d. iš viso gauta 500 paramos paraiškų, kuriose prašoma paramos suma – 73,5 mln. Eur. Priimti sprendimai skirti paramą 336 paramos paraiškoms, pagal kurias buvo skirta 49,9 mln. Eur paramos (60 proc. visai Veiksmų programai įgyvendinti skirtų viešosios paramos lėšų), pasirašytos arba autorizuotos 325 paramos sutartys, pagal kurias buvo skirta 48,9 mln. Eur paramos (59 proc. visai Veiksmų programai įgyvendinti skirtų viešosios paramos lėšų). Paramos gavėjams išmokėta 25,9 mln. Eur (31 proc. visai Veiksmų programai įgyvendinti skirtų viešosios paramos lėšų). Reikšminga pagalba priekrantės žvejams yra pagal priemonę „Jūrų biologinės įvairovės išsaugojimas ir atkūrimas. Laimikiui žinduolių ir paukščių padarytos žalos kompensavimo sistemos“ teikiamos kompensacijos už ruonių daromą žalą. Priekrantės žvejai ne tik naudojami galimybe gauti kompensacijas pagal minėtą priemonę, bet ir toliau aktyviai dalyvauja įgyvendinant investicines priemones.

Pagal priemonę „Žvejybos poveikio jūrų aplinkai mažinimas ir žvejybos pritaikymas gyvūnų apsaugai“ parama teikiama investicijoms į atrankiosios žvejybos įrankius. Pagal šią priemonę 16 priekrantės žvejybos įmonių (iš jų 13 patenka tarp 20 daugiausiai žuvų sugaunančių priekrantės žvejybos įmonių) ir 1 Kuršių marių žvejybos įmonei skirta beveik 502 tūkst. Eur paramos (25 paramos paraiškos). Didesnio Kuršių marių žvejybos įmonių aktyvumo būtų sulaukiama atrankiosios žvejybos įrankius patvirtinus Aplinkos ministerijai.

Pagal priemonę „Pridėtinė vertė, produktų kokybė ir nepageidaujamos priegaudos panaudojimas“ parama teikiama norint investuoti į savo sužvejoto laimikio pridėtinės vertės kūrimą (pvz., perdirbimą, pirminį pardavimą), taip pat remiamos investicijos, skirtos pagerinti ar išlaikyti sužvejoto laimikio kokybę. Pagal šią priemonę beveik 0,86 mln. Eur parama skirta jau 19 priekrantės ir Kuršių marių žvejybos įmonių (23 paramos paraiškos), dar 2 paramos paraiškos (beveik 79 tūkst. Eur) yra vertinamos.

Nors Baltijos jūros priekrantės ir vidaus vandenų žvejyba nedaro didelės įtakos efekto rodiklių pasiekimui, kadangi tai smulkus verslas ir nedidelės gamybos apimtys, minėta parama yra svarbi regionui socialiniu požiūriu – sukuriama ir išlaikoma darbo vietos, pagaminta produkcija svarbi vietos rinkai kaip pagrindinis šviežių žuvų šaltinis vartotojams Lietuvoje.

2019 m. įsigaliojus menkių žvejybos draudimo priemonėms, didelė pagalba pagal naują kompensacinę priemonę „Laikinas žvejybos veikos nutraukimas“ nuo rugsėjo mėnesio pradėta mokėti nuo šio draudimo nukentėjusios Baltijos jūros žvejybos įmonėms.

Šiuo paramos teikimo laikotarpiu toliau aktyviai investuojama į Lietuvos akvakultūros sektorių. Pagal priemonę „Produktyvios investicijos į akvakultūrą“ skirta apie 5,6 mln. Eur paramos 32 akvakultūros

projektams; 9 iš jų – modernizuojami tvenkinių akvakultūros ūkiai, 23 – numatoma plėsti gamybą uždaroje akvakultūros sistemoje: įgyvendinus projektus, papildomai bus užauginta per 380 t afrikinių šamų, per 840 t upėtakių, per 30 t tilapijų, taip pat planuojama auginti eršketus, krevetes, vėžius ir žuvų mailių (apie 17 t.) (palyginimui: 2017 m. Lietuvos akvakultūros įmonės uždaroje akvakultūros sistemoje užaugino ir realizavo 164 t afrikinių šamų, 106 t upėtakių; iš viso uždaroje akvakultūros sistemoje užauginta ir realizuota 327 t žuvų). Veiksmų programoje suplanuota akvakultūros gamybą padidinti bent 1485 t. Numatoma, kad dar daugiau prie gamybos didėjimo ir užsibrėžtų efekto vertinimo rodiklių pasiekimo prisidės įgyvendinami projektai pagal priemonės „Produktyvios investicijos į akvakultūrą“ veiklos sritį „Produktyvios investicijos į didelės srities akvakultūros gamybą“. Projektams, kuriuose numatoma pradėti gaminti ar padidinti gamybą ne mažiau kaip 250 t per metus, galės būti skirta parama iki 2 mln. Eur. Tokiu būdu siekiama skatinti ekonomiškai naudingą kokybiškų žuvininkystės produktų gamybą, galinčią užtikrinti pakankamą šviežios žuvies pasiūlą už visuomenei patrauklią kainą. 2020 m. pradžioje priimtas sprendimas skirti 2 mln. Eur paramą papildomam 1300 t lašišinių žuvų auginimui. Tikimasi per 2020 m. atrinkti dar 2–3 tokius projektus.

2014–2020 m. laikotarpiu paramą perdirbimui gali gauti tik vidutinės, mažos ir labai mažos įmonės, o prioritetas teikiamas savo produkciją perdirbti ketinančioms akvakultūros įmonėms. Pagal priemonę „Žvejybos ir akvakultūros produktų perdirbimas“ daugiau kaip 4,4 mln. Eur paramos skirta 16 įmonių, iš kurių 9 užsiima akvakultūros gamyba. Ateityje tikimasi dar didesnio akvakultūros įmonių aktyvumo (palyginimui: 2007–2013 m. paramos teikimo laikotarpiu buvo daug lėšų investuota į žvejybos ir akvakultūros produktų perdirbimo sektorių, kurios buvo efektyvios – smarkiai išaugo gamybos, eksporto rezultatai, buvo sukurta per 1 tūkst. darbo vietų).

Taip pat 2019 m. III ketvirtį priimtas sprendimas skirti beveik 380 tūkst. Eur paramą vienam projektui pagal priemonės „Rinkodaros priemonė“ veiklos sritį „Respublikinė žuvininkystės produktų vartojimo skatinimo kampanija“. Pagal šią veiklos sritį remiama veikla, kuria siekiama vykdyti nacionalinę komunikacijos ir reklaminę kampaniją siekiant didinti visuomenės informuotumą apie tausius žvejybos ir akvakultūros produktus. Projektu bus siekiama Lietuvos vartotojų mitybos įpročių formavimo ir (arba) keitimo, šviečiant visuomenę apie žuvies naudą sveikatai, o tai turėtų padidinti žuvininkystės produktų paklausą vietos rinkoje ir paskatinti gamybos augimą.

3 strateginis tikslas: užtikrinti racionalų žemės naudojimą, efektyvų ir kokybišką žemės santykių reguliavimą bei geodezijos, kartografijos, nekilnojamojo turto kadastro plėtrą

3 lentelė. Strateginį tikslą įgyvendinančios programos ir LR atitinkamų metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatyme patvirtintų asignavimų panaudojimas

Programos kodas	Programos pavadinimas	Asignavimų panaudojimas (tūkst. Eur)			
		Asignavimų planas	Asignavimų planas*, įskaitant patikslinimus ataskaitiniam laikotarpiui	Panaudota asignavimų	Panaudota asignavimų nuo asignavimų, nurodytų asignavimų plane, įskaitant patikslinimus ataskaitiniam laikotarpiui, dalis (proc.)**
03 01	Žemės tvarkymas ir administravimas bei erdvinės informacijos infrastruktūros vystymas	30 048	25 668	25 191	98,1
Iš jų ES ir kita tarptautinė finansinė parama		-	-	-	-

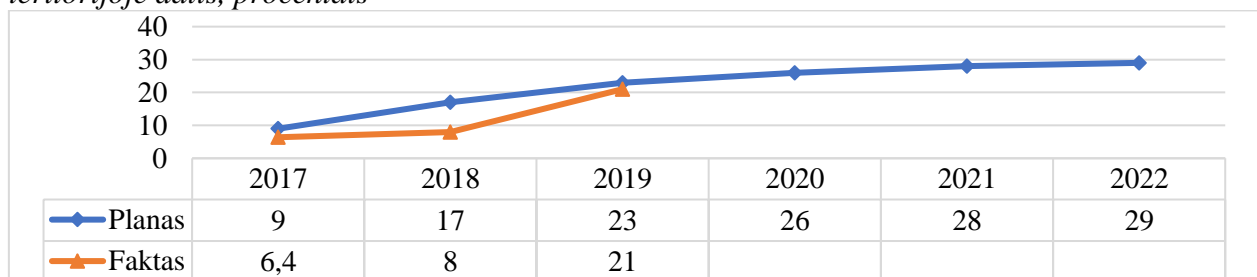
*asignavimų pokyčiai – susidarius asignavimų ekonomijai (valstybės biudžeto lėšos) NŽT vykdomose priemonėse „Žemės reformos žemėtvarkos projektų rengimas ir įgyvendinimas bei kitų teisės aktais reglamentuotų žemės reformos žemėtvarkos darbų vykdymas“ (dėl teisės aktų pakeitimų nuo 2019 m.,

piliečiams, neatvykus į organizuojamus pretendentų susirinkimus rinktis projektuojamų žemės, miško sklypo ar vandens telkinio vietų, nuosavybės teisės jiems atkuriamos pinigais ir tuo atveju nereikia piliečiams projektuoti sklypų, rengti kadastro duomenų bylų ir pan.) ir „Kompensacijų už valstybės išperkama žemę, mišką ir vandens telkinius mokėjimas“ (piliečiai nepateikė duomenų apie sąskaitas, į kurias būtų galima pervesti lėšas už negražintą nekilnojamąjį turtą), asignavimų ekonomija nukreipta į Žemės ūkio, maisto ūkio ir kaimo plėtros skatinimo programą (01 01) NMA informacinių sistemų sisteminiams pokyčiams atlikti, suteikti paramą pagal pateiktas ir atrinktas paraiškas kaimo bendruomenėms, pereinamojo laikotarpio nacionalinei paramai finansuoti, užtikrinti tinkamą kiaulių gaišenių sutvarkymą ir kitų rūšių ūkinių gyvūnų gaišenių surinkimą, transportavimą ir sunaikinimą; į Žuvininkystės plėtros ir konkurencingumo programą (02 01) gamtos išteklių apsaugai gerinti akvakultūros tvenkiniuose; į Fitosanitarijos, augalų dauginamosios medžiagos ir grūdų kokybės kontrolės, veislių tyrimų programą (04 01) apmokėti Valstybinės augalininkystės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos patirtas veiklos išlaidas.

**asignavimų nepanaudojimo priežastys – dėl mažesnėmis kainomis įsigytų paslaugų ir prekių; dėl piliečių nepateiktų dokumentų kompensacijoms už valstybės išperkama žemę.

Informacija apie 3 strateginio tikslo pažangai matuoti nustatytų efekto vertinimo kriterijų planuotas ir pasiektas reikšmes:

6 grafikas. *Suformuotų valstybinės žemės sklypų ir identifikuotų valstybinės žemės plotų šalies teritorijoje dalis, procentais*

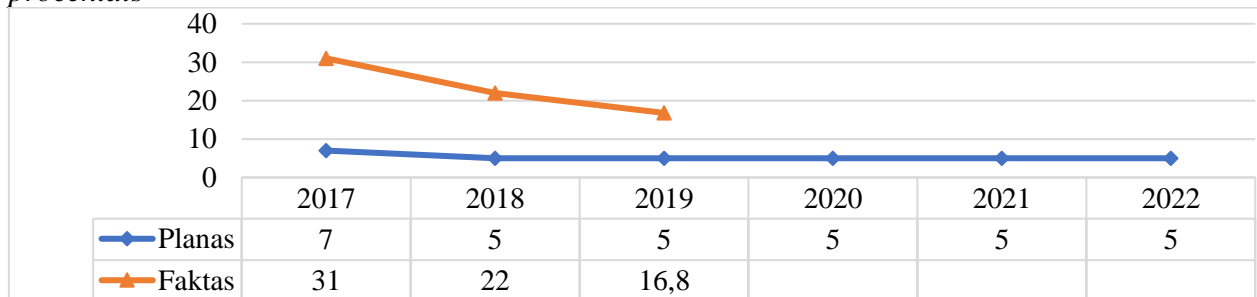

Duomenų šaltinis – Nacionalinė žemės tarnyba prie ŽŪM

Atsižvelgiant į kriterijaus skaičiavimo metodiką, jų palyginti su ES vidurkiu nėra galimybių.

Efekto vertinimo kriterijus „Suformuotų valstybinės žemės sklypų ir identifikuotų valstybinės žemės plotų šalies teritorijoje dalis, proc.“ susideda iš einamaisiais metais miestų teritorijose identifikuotos laisvos valstybinės žemės ploto ir einamaisiais metais žemės valdos projektuose suprojektuotos patikėjimo teise valdomos laisvos valstybinės žemės fondo žemės kaimo gyvenamosiose teritorijose ploto. 2017 m., 2018 m. ir 2019 m. mažesnę vertinimo kriterijaus reikšmę lėmė tai, kad laisvos valstybinės žemės fondą sudarantys žemės, miško, vandens plotai mažėja, todėl ir smulkėja projektuotinų valdų plotas. Dėl šių priežasčių suformuotų valstybinės žemės sklypų ir identifikuotų valstybinės žemės plotų dalies šalies teritorijoje vertinimo kriterijaus reikšmė mažesnė.

7 grafikas. *Valstybinių erdvinių duomenų naudotojų skaičiaus pokytis palyginti su praėjusiais metais, procentais*

Duomenų šaltinis – Nacionalinė žemės tarnyba prie ŽŪM.

Atsižvelgiant į kriterijaus skaičiavimo metodiką, jų palyginti su ES vidurkiu nėra galimybių.

Erdvinių duomenų naudojimas, jų vystymas bei plėtra. 2019 metų veiklos rezultatas rodo, kad

erdvinių duomenų naudotojų augimas buvo 11,8 proc. punktais didesnis nei planuota. Geresnį rezultatą lėmė tai, kad 2019 metais buvo surengti Lietuvos erdvinės informacijos portalo (Portalas) viešinimo renginiai penkiuose Lietuvos miestuose, jų metu buvo skatinta kuo daugiau naudotis Portalo paslaugomis. Taip pat per Portalą pradėti teikti papildomi erdvinių duomenų rinkiniai (supaprastinti ortofotografiniai žemėlapiai, valstybinės žemės apskaitos duomenys), o tai sąlygojo didesnį nei planuota naudotojų augimą.

Naudojimasis valstybiniais erdvinių duomenų rinkiniais ir paslaugomis yra aktyvus ir viršija planuotus rodiklius, nes teritorijų planavimo dokumentai rengiami bei projektavimas vykdomas naudojant naujausius erdvinis duomenis, taip pat valstybiniai erdviniai duomenų rinkiniai ir su jais susijusios paslaugos turi būti naudojami kuriant valstybės kadastrus ir registrus, todėl naudotojai siekia turėti aktualią informaciją ir užsisako naujausius erdvinių duomenų rinkinius.

Įgyvendinant **3 strateginį tikslą**, 2019 metais įgyvendinta LRV programos nuostata ir iš esmės baigtas nuosavybės teisių atkūrimas į kaimo vietovėse turėtą žemę. 2019 m. atkurtos nuosavybės teisės 4,75 tūkst. piliečių į 5,31 tūkst. ha žemės. Pažymėtina, kad 292 piliečiams į 441 ha žemės, miško, vandens telkinių nuosavybės teisių atkurti neįmanoma dėl jų pačių neveikimo.

Nuo žemės reformos pradžios (1991 m.) iki 2020 m. sausio 1 d. pateikta 789,04 tūkst. piliečių prašymų atkurti nuosavybės teises į 4,025 mln. ha žemės kaimo vietovėje.

Nuosavybės teisių atkūrimas miestams priskirtose teritorijose iki 2020 m. sausio 1 d. Pateikta 51,84 tūkst. piliečių prašymų atkurti nuosavybės teises į 39,35 tūkst. ha žemės. Priimti sprendimai 45,38 tūkst. piliečių atkurti nuosavybės teises į 37,05 tūkst. ha žemės, tai sudaro 94,17 proc. žemės ploto, nurodyto piliečių prašymuose. Per 2019 metus nuosavybės teisės atkurtos 1,61 tūkst. piliečių į 1,07 tūkst. ha miesto žemės. Liko atkurti nuosavybės teises 4,46 tūkst. piliečių į 2,29 tūkst. ha žemės plotą, iš jų Vilniaus mieste – 3 356 piliečiams į 1 849,6 ha žemės, Trakų mieste – 54 piliečiams į 6,5 ha žemės.

Lietuvoje 2020 m. sausio 1 d. duomenimis, 296,49 tūkst. naudotojų suteikta 648,59 tūkst. ha žemės asmeniniam naudojimui. 270,33 tūkst. naudotojų privatizavo 581,65 tūkst. ha teisės aktais asmeniniam ūkiui jiems suteiktos ir naudojamos žemės ūkio paskirties žemės, su 23,58 tūkst. naudotojų sudarytos sutartys dėl 63,85 tūkst. ha valstybinės žemės nuomos, o 1,32 tūkst. šios žemės naudotojų parduodami ar išnuomojami žemės sklypai (1,82 tūkst. ha), įregistruoti Nekilnojamojo turto registre valstybės vardu. Taigi iš viso įteisinta 99,52 proc. viso naudojamo asmeninio ūkio žemės ploto. Liko įteisinti 2,58 tūkst. asmeninio ūkio žemės naudotojų į 3,09 tūkst. ha asmeninio ūkio žemės. Per 2019 metus iš viso 661 asmeninio ūkio naudotojui įteisinta asmeninio ūkio žemė arba jiems nutrauktos naudojimosi asmeninio ūkio žeme teisės.

Per 2019 metus valstybinės žemės parduota už 33,2 mln. Eur.

Įgyvendinant valstybinės reikšmės projektą „Rail Baltica“ priimti sprendimai visuomenės poreikiams perimti 1 358 sklypus, kurių bendras plotas – 1240 ha.

Vykdydama žemės naudojimo valstybinę kontrolę NŽT 2019 metais atliko 13 094 patikrinimų šiose prioritetinėse srityse: kitos paskirties išnuomotų valstybinės žemės sklypų; savivaldybėms perduotų neatlygintinai naudotis (panauda) valstybinės žemės sklypų; apleistų žemės sklypų (plotų); kitų žemės naudojimo patikrinimų (namų valdų žemės sklypų, valstybinės žemės plotų, nesuformuotų atskirais žemės sklypais, kuriuose galimai vykdoma neteisėta veikla ir pan.). Patikrinimų metu buvo nustatyti 3 976 žemės naudojimo tvarkos pažeidimai.

Per 2019 metus atliktos 12 998 žemės sklypų kadastro duomenų patikros vietovėje. Įsigijus naują matavimo įrangą atlikta 4 proc. daugiau patikrų nei planuota.

2019 metais praplėstas LR teritorijos Valstybinės žemės tvarkymo ir apskaitos modulio (VŽA) funkcionalumas. VŽA erdvinių duomenų rinkinys nuo 2020 m. sausio 2 d. viešinamas Lietuvos erdvinės informacijos portale www.geoportal.lt. VŽA erdvinių duomenų rinkinys nuolat atnaujinamas. Naujasis rinkinys padės piliečiams paprastai ir greitai sužinoti informaciją apie valstybei priklausančią žemę konkrečioje teritorijoje, kokios žemės naudmenos (žemės ūkio naudmenos, miškas, vandens telkiniai, keliai, ir kt.) sudaro atitinkamą valstybinės žemės plotą, kuriam laikui ir koku pagrindu suteikta teisė juo naudotis. Suinteresuoti asmenys, pasitelkę duomenų

rinkinį, galės įvertinti galimybę išsinuomoti arba įsigyti valstybinės žemės sklypą pasirinktoje teritorijoje.

Geodezijos ir kartografijos srityse atliktas valstybinių erdvinių duomenų rinkinių atnaujinimas: atnaujinta 11 duomenų rinkinių, vienas svarbiausių – nauji trečdaliai LR teritorijos (apie 22 428 kv. km) ortofotografiniai žemėlapiai, kurie naudojami pasėliams deklaruoti ir ES išmokoms administruoti, valstybės sienai kartografuoti, valstybės saugumui užtikrinti, teritorijų planavimui ir pan.

4 strateginis tikslas: stiprinti visuomenės sveikatą ir vartotojų apsaugą, susijusią su maisto sauga ir kokybe, užtikrinti augalų sveikatingumą ir gerovę

Šio strateginio tikslo savo kompetencijos srityje siekia ir Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba, įgyvendindama 2019–2021 strateginį veiklos planą ir vykdydama programą „Valstybinė maisto ir veterinarijos kontrolė“.

4 lentelė. Strateginį tikslą įgyvendinančios programos ir LR atitinkamų metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatyme patvirtintų asignavimų panaudojimas

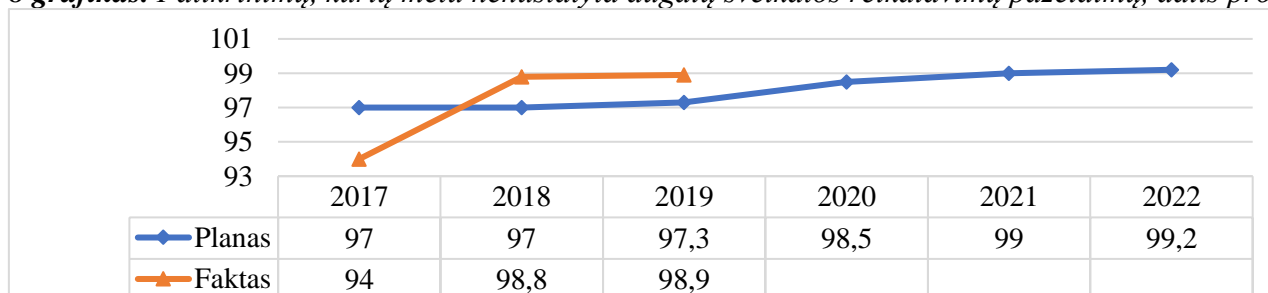
Programos kodas	Programos pavadinimas	Asignavimų panaudojimas (tūkst. Eur)			
		Asignavimų planas	Asignavimų planas*, įskaitant patikslinimus ataskaitiniam laikotarpiui	Panaudota asignavimų	Panaudota asignavimų nuo asignavimų, nurodytų asignavimų plane, įskaitant patikslinimus ataskaitiniam laikotarpiui, dalis (proc.)**
04 01	Fitosanitarija, augalų dauginamosios medžiagos ir grūdų kokybės kontrolė, veislių tyrimai	6 126	6 377	6 309	98,9
Iš jų ES ir kita tarptautinė finansinė parama		98	98	70	71,8

*asignavimų pokyčiai – ankstesnių ataskaitinių metų specialiųjų programų likučių perkėlimas į 2019 metus.

**asignavimų nepanaudojimo priežastys – optimizuotas, efektyvesnis ir mažesnis tyrimų skaičius.

Informacija apie 4 strateginio tikslo pažangai matuoti nustatytų efekto vertinimo kriterijų planuotas ir pasiektas reikšmės:

8 grafikas. Patikrinimų, kurių metu nenustatyta augalų sveikatos reikalavimų pažeidimų, dalis proc.

Duomenų šaltinis – Valstybinė augalininkystės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos. Atsižvelgiant į kriterijaus skaičiavimo metodiką, jų palyginti su ES vidurkiu nėra galimybių.

Atsižvelgiant į tai, kad 2017 m. augalų sveikatos reikalavimų pažeidimų buvo nustatyta daugiau nei įprastai (pažeidimai susiję su 6 proc. atliktų patikrinimų), 2018 ir 2019 m. kriterijaus reikšmės planuotos išlaikant pusiausvyrą tarp tikėtinos ir 2017 m. faktinės reikšmės. Šis planavimas pasiteisino

ir skirtumas tarp planuotų bei apskaičiuotų pagal atitinkamų metų veiklos rezultatus reikšmių nesiekia 2 proc. Pastaraisiais metais pažeidimų dalis, palyginti su 2017 metais, sumažėjo EK atkreipus dėmesį į besikartojančius medinės pakavimo medžiagos, įvežamos su įvairiais krovniais iš Baltarusijos, apdoravimo pagal Tarptautinį fitosanitarijos priemonių standartą Nr. 15 pažeidimus ir nustačius griežtas kovos su neapdorotos medinės pakavimo medžiagos gabenimu priemones. Ūkio subjektų veiklos priežiūros patikrinimų organizavimo vienu iš veiksnių tapo netikėtumo faktorius. Profesionalius veiklos vykdytojus labiau susitelkti skatina ir tai, jog šie įpareigoti savarankiškai vykdyti augalų ir augalinių produktų sveikatingumo stebėseną, užtikrinti šių prekių atsekamumą. Visuma šių priemonių turėtų lemti augalų sveikatos reikalavimų nesilaikymo atvejų mažėjimą.

Vadovaujantis Priežiūros institucijų pažangumo vertinimo (švieslentės) metodika bei siekiant, kad priežiūros institucija verslo priežiūrą vykdytų įmanomai geriausiai, 2019 metais Valstybinė augalininkystės tarnyba prie ŽŪM (VAT) išskirtinai dėmesį skyrė šių priemonių tobulinimui: kontroliniams klausimynams; interaktyvioms konsultavimo priemonėms; ūkio subjektų apklausoms; konsultavimo procesams; daugiau pagalbos ir dėmesio „verslo naujokams“; sutrumpino mažareikšmių pažeidimų ištaisymo terminą.

Siekiant aktyvesnio ir objektyvesnio grįžtamojo ryšio iš ūkio subjektų, 2019 m. parengtos naujos ūkio subjektų apklausų anketos. Atnaujintose anoniminėse anketose klausimai tapo trumpesni ir aiškesni, be to, sukurta nauja anketa, skirta tik „verslo naujokams“. Taip pat numatytas objektyvus grįžtamojo ryšio surinkimo būdas (atsisakyta popierinių anketų rinkimo), užtikrintas efektyvesnis informacijos surinkimas regioniniuose skyriuose (numatytas pakartotinis ir reguliarus apklausų siuntimas). 2019 m. gautos apklausos iš ūkio subjektų – 477, iš kurių „verslo naujokų“ – 40 (2018 m. gautos apklausos – 209).

2019 m. organizuoti 8 mokomieji / konsultaciniai seminarai, taikant interaktyvias konsultavimo priemones, leisiančias ūkio subjektams tobulinti savo veiklos principus, vengti klaidų, finansinių nuostolių, žalos visuomenei.

Valstybinė augalininkystės tarnyba prie ŽŪM įsipareigoja skirti išteklių konsultuoti ir teikti metodinę pagalbą pirmuosius metus veiklą vykdančioms ūkio subjektams. Siekiama, jog „verslo naujokai“ sulauktų kuo daugiau pagalbos ir palaikymo, todėl 2019 m. parengtos informacinės 7 atmintinės, kurios yra skirtos veiklą pradedantiems ūkio subjektams. Siekiant didesnio dėmesio, pagalbos ir konsultavimo pirmus metus veiklą vykdančioms ūkio subjektams, 2019 m. paskirti 7 „Verslo naujokų“ konsultantai pagal veiklos sritis. Aktualiai ir nuolat atnaujinama informacija viešinama VAT interneto svetainėje, skiltyje „Konsultavimas“.

Įmonių sąmoningumas apie vežamus krovinius ir jų atitiktį keliamiems reikalavimams keliamas ir nuo 2019 m. gruodžio 14 d., remiantis Oficialios kontrolės reglamentu 2017/625/ES ir IMSOC reglamentu 2019/1715/ES įvedus privalomumą pildyti Bendrojo sveikatos įvežimo dokumentą augalams ir augaliniams produktams (angl. ir toliau – CHED-PP). Šio dokumento pirmos dalies pildymas EK sukurtoje ir prižiūrimoje TRACES NT sistemoje tapo privalomas visiems importuotojams ir vežėjams, kurie įveža / veža tranzitu augalų, augalinių produktų ir kitų objektų siuntas į LR ir ES iš trečiųjų šalių. Dėl medinės pakavimo medžiagos TRACES NT sistemoje pirma CHED-PP dalis turi būti pildoma tik importo atveju.

Remiantis EK įgyvendinimo reglamentu dėl išankstinio pranešimo apie į ES įvežamas tam tikrų kategorijų gyvūnų ir prekių siuntas 2019/1013/ES, už gyvūnų ir prekių siuntą atsakingas veiklos vykdytojas bent prieš vieną darbo dieną iki numatomo siuntos atvežimo pateikia išankstinį pranešimą pirmojo įvežimo į ES pasienio kontrolės posto kompetentingai institucijai. Todėl įvežant / vežant tranzitu augalų, augalinių produktų ir kitų objektų siuntas per LR, CHED-PP pirma dalis turi būti užpildyta ir pateikta pasienio kontrolės punkto fitosanitarijos postui (skyriui), per kurį vyksta įvežimas.

Įgyvendinant 4 strateginį tikslą – vykdyti valstybinę fitosanitarijos, augalų apsaugos, trąšų, augalų dauginamosios medžiagos, augalų veislių registravimo ir teisinės apsaugos, grūdų ir jų produktų kokybės gerinimo politiką, užtikrinama, kad į LR ir ES rinką tiekiami fitosanitariniu požiūriu sveiki augalai, augaliniai produktai ir kiti susiję objektai, neplis kenkėjai. Atliekami tiek LR auginamų, dauginamų augalų, gaminamų augalinių produktų ir kitų su augalais ir augaliniais produktais

susijusių objektų, tiek į LR ir ES teritoriją įvežamų, iš jos išvežamų, teritorijos viduje ir per ją tranzitu vežamų, joje sandėliuojamų, superkamų, realizuojamų augalų, augalinių produktų ir kitų objektų fitosanitariniai tikrinimai. Šie veiksmai itin svarbūs siekiant įgyvendinti bendrą ES augalų sveikatingumo politiką. Užtikrinama įvežamų bei išvežamų vaisių ir daržovių atitiktis prekybos standartams bei atliekama žmonių maistui ir gyvūnų pašarams neskirtų genetiškai modifikuotų augalų, dauginamosios medžiagos ir augalinių produktų kontrolė bei tokių produktų ir dauginamosios medžiagos, kuriuose galėtų būti genetiškai modifikuotų organizmų, stebėseną pasienyje ir vidaus rinkoje. Ūkininkams suteikiama galimybė sėti įvairių rūšių žemės ūkio augalų sertifikuotą, Lietuvoje ištirtų ir registruotų veislių patikrintą sėklą, sudaromos geros sąlygos eksportuoti Lietuvoje išaugintą produkciją, nes ji atitinka ne tik ES, bet ir kitų valstybių reikalavimus. Augalų apsaugos produktų naudotojams bus prieinami saugūs žmonių sveikatai, aplinkai bei efektyvūs LR registruoti augalų apsaugos produktai kovai su augalų ligomis, kenkėjais ir piktžolėmis ir kt. Rinkai tiekiami ir naudojami gali būti tik registruoti augalų apsaugos produktai, kuriuos tinkamai saugant, tiekiant ir naudojant nekils pavojaus žmonių sveikatai, gyvūnams ir aplinkai. Atliekant dauginamosios medžiagos sertifikavimą ir tiekiamos rinkai žemės ūkio, sodo ir daržo augalų dauginamosios medžiagos kokybės kontrolę, užtikrinama, kad pirkėjas galės įsigyti kokybišką sertifikuotą dauginamąją medžiagą, o tiekėjas – konkurencingai dalyvauti ES rinkoje. Atliekant pluoštinių kanapių auginimo priežiūrą ir vykdant pluoštinių kanapių produktų kontrolę užtikrinama, kad LR teritorijoje auginamos pluoštinių kanapių veislės ir tiekiami rinkai pluoštinių kanapių produktai yra gauti iš kanapių veislių, kuriose tetrahidrokanabinolio kiekis neviršija 0,2 proc. Grūdų kokybės nustatymo analizatorių tinklo funkcionavimo kontrolė leidžia ūkio subjektams grūdų pardavimo–supirkimo vietose gauti patikimus tyrimų rezultatus. Valstybės rezerve saugomų grūdų kokybės kontrolė užtikrina, kad bus išvengta nuostolių ir grūdų būklės pablogėjimo.

II SKYRIUS

VYRIAUSYBĖS PROGRAMOS ĮGYVENDINIMAS

I PRIORITETAS. Darni, atsakinga ir sveika visuomenė

1.5. Kryptis. Aplinkos, tinkamos darniai gyventi visoms gyvybės formoms, kokybės užtikrinimas

1.5.1. Darbas. Vandens telkinių ir jų vandens naudojimo valdymo upių baseinų principu įdiegimas, siekiant pagerinti vandens telkinių būklę.

1.5.1.2 Aplinkosaugos atžvilgiu funkcionalios tręšimo ir stebėsenos sistemos sukūrimas

Siekiant sumažinti neigiamą mineralinių trąšų poveikį gyvūnų ir žmonių gyvybei, 2019 m. nustatyta pareiga mineralinių trąšų naudotojams pildyti trąšų naudojimo apskaitos žurnalą.

2019 m. pradėti vykdyti mineralinio azoto tyrimai dirvožemyje – pagal daugiau kaip iš 200 mineralinio azoto ėminių aikštelių surinktus duomenis, kovo mėnesį mineralinio azoto 0–60 cm sluoksnyje vidutiniškai yra sukaupta 49 kg/ha, o tai yra net 14 kg/ha daugiau nei pernai tuo pačiu laikotarpiu. Didžiausi mineralinio azoto kiekiai kovo mėn. (60–70 kg/ha) nustatyti Vidurio Lietuvoje, mažiausi – Pietryčių Lietuvoje (nesiekė 30 kg/ha). Rudenį atlikus tyrimus, nustatyti mažesni kiekiai, t. y. vidutiniškai – 46,9 kg/ha. Tyrimai parodo, kiek mineralinio azoto yra įvairiuose Lietuvos vietovių dirvožemiuose. Vertinant mineralinio azoto kiekį pagal auginamus augalus, daugiausiai azoto randama dirvožemyje po buvusių žiemkenčių – 63 kg/ha. Atsižvelgiant į tyrimų metu nustatytą mineralinio azoto kiekį dirvoje, rengiant tręšimo planus galima sumažinti trąšų normas, racionaliai ūkininkauti kartu saugant aplinką ir gaminant geros kokybės produktus. Informacija apie nustatytus azoto kiekius dirvoje skelbiama viešai <http://agrolab.lt/>.

1.5.3. Darbas. Teisinių ir ekonominių priemonių sukūrimas, siekiant sumažinti oro taršą ir klimato kaitą.

1.5.3.7. Gerosios žemės ūkio praktikos kodekso atnaujinimas ir taikymas, siekiant mažinti neigiamą žemės ūkio poveikį vandens telkinių būklei, aplinkos orui ir klimatui

Siekiant mažinti žemės ūkio veiklos neigiamą poveikį dirvožemiui, vandens būklei, aplinkos orui ir klimatui, 2019 m. parengtas Gerosios žemės ūkio praktikos kodeksas (Kodeksas). Kodeksas – rekomendacinis (patariamasis) leidinys, kuris plačiai viešinamas žiniasklaidoje ir paskelbtas Žemės ūkio ministerijos interneto svetainėje. Lietuvoje ūkininkaujantiems taikoma daug teisinių apribojimų, kurių tikslas – plėtoti žemės ūkį laikantis aplinkosaugos principų ir išsaugant tvarią aplinką.

1.5.3.10. Priemonių, mažinančių aplinkos oro taršą amoniaku, skatinimas ir rėmimas, panaudojant lėšas ir kitus galimus finansavimo šaltinius

Mažinti aplinkos oro taršą amoniaku padeda Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos lėšomis finansuojami projektai:

- parodomųjų bandymų ūkiuose projektas, kurio tikslas – pademonstruoti technologijas, mažinančias šiltnamio dujų išsiskyrimą gyvulininkystės ūkiuose (skirta 139 tūkst. Eur);
- 2 mokymo projektai, susiję su tvariu ūkininkavimu ir ekologinio ūkio plėtra (skirta 385 tūkst. Eur);
- profesinio mokymo kursai, apimantys ekologinį ūkininkavimą, aplinkosaugą, augalų apsaugą ir paramą ūkininkams;
- specifinių pievų tvarkymui 2019 m. pateikta paraiškų, kur deklaruotas 2 214 ha plotas ir prašoma paramos 153 tūkst. Eur (2018 m. buvo deklaruotas 2 244 ha plotas, tinkamas paramai gauti – 2 219 ha, išmokėta paramos suma – 137 tūkst. Eur).

Pažymėtina, kad per 3 metus suteikta daugiau nei 10 000 val. konsultavimo paslaugų, kuriomis pasinaudojo beveik 2 000 ūkininkų.

III PRIORITETAS. Viešojo sektoriaus efektyvumo ir skaidrumo didinimas

3.1. Kryptis. Valstybinio sektoriaus efektyvumo ir skaidrumo didinimas

3.1.3. Darbas. Valstybinio turto efektyvaus centralizuoto valdymo sistemos sukūrimas ir įdiegimas

3.1.3.5. Valstybinės žemės apskaitymas

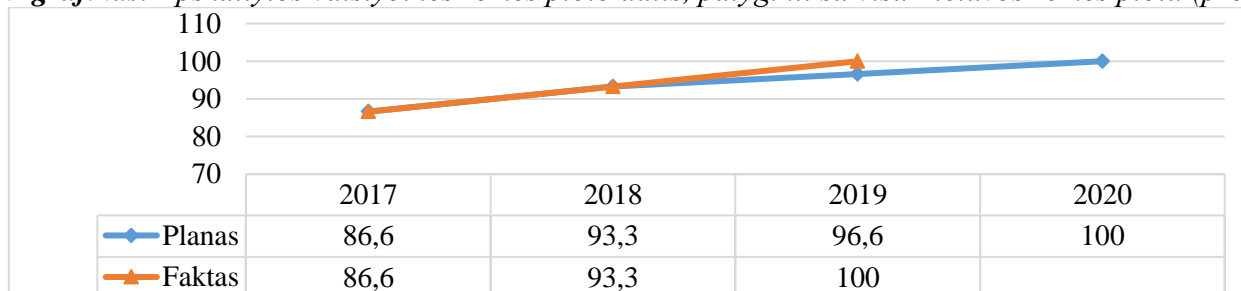
Vykdam valstybinės žemės apskaitymą, buvo vertinami VĮ Registrų centro siūlymai dėl laisvos valstybinės žemės plotų nustatymo ir įregistravimo į Nekilnojamojo turto registrą vienoje kaimiškojoje teritorijoje ir vienoje urbanizuotoje teritorijoje bei VĮ GIS-Centro siūlymai dėl laisvos valstybinės žemės plotų nustatymo skaitmeninėmis priemonėmis neregistruojant jų Nekilnojamojo turto registre. Įvertinus didelius būsimų darbų kaštus bei laiko sąnaudas formuojant ir registruojant laisvos valstybinės žemės sklypus Nekilnojamojo turto registre, buvo nuspręsta, kad turi būti svarstomas alternatyvus laisvos valstybinės žemės nustatymo būdas, kai laisvos valstybinės žemės sklypai nebūtų registruojami Nekilnojamojo turto registre. Šiuo atveju laisvos valstybinės žemės plotai būtų nustatomi patobulinus šiuo metu veikiančią laisvos valstybinės žemės el. paslaugą, t. y. skaitmeninėmis priemonėmis pagal kartografuotus vietovėje duomenis būtų suformuoti laisvos valstybinės žemės plotai ir atitinkamai nustacius minėtuose plotuose vyraujančią žemės naudojimo paskirtį būtų galima apskaičiuoti jų vertę.

Rengiant laisvos valstybinės žemės plotų nustatymo, apskaitymo ir tvarkymo modelį buvo suprojektuotas Valstybinės žemės tvarkymo ir apskaitos (VŽA) modulis, kuris veikia Lietuvos erdvinės informacijos (LEI) portalo technologinės architektūros pagrindu. Šis modulis suderintas su LEI portale naudojama technine ir programine įranga, ištestuotas VŽA modulio funkcionalumas ir atlikta bandomoji VŽA modulio eksploatacija. Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio

ministerijos (NŽT) teritoriniai žemėtvarkos skyriai, naudodamiesi sukurto VŽA modulio funkcionalumu, nuo 2019-07-30 pradėjo rengti žemės plotų, suteiktų laikinai naudotis, įsakymus ir schemas vektorizavimui.

Nuo 2019-12-02 viešoje erdvėje www.geoport.lt paskelbtas erdvinių duomenų rinkinys, kuriame pateikiama informacija apie visus šalyje esančius valstybinės žemės sklypus ir plotus. Minėtas rinkinys padeda paprastai ir greitai sužinoti informaciją apie valstybei priklausančią žemę konkrečioje teritorijoje, kokios žemės naudmenos (žemės ūkio naudmenos, miškas, vandens telkiniai, keliai ir kt.) sudaro atitinkamą valstybinės žemės plotą, kuriam laikui ir koku pagrindu (nuoma, panauda ir kt.) suteikta teisė juo naudotis. Erdvinių duomenų rinkinys padėjo nustatyti, kad Lietuvoje yra 2,15 mln. ha valstybinės žemės.

9 grafikas. Apskaitytos valstybinės žemės ploto dalis, palyginti su visu Lietuvos žemės plotu (proc.)

Duomenų šaltinis – Žemės ūkio ministerija

Erdvinių duomenų rinkinio įdiegimas leido priimti svarius sprendimus dėl valstybinės žemės naudojimo prioritetų – NŽT specialistai gali tiksliai nusakyti kiekvieno valstybei priklausančio žemės ploto padėtį valstybinėje koordinacinių sistemoje, jo plotą, nustatyti pasikeitimus ir valstybinės žemės naudojimo pažeidimus, greitai pateikti detalią NŽT patikėjimo teise valdomos žemės statistiką. Vartotojai gali pasirinkti valstybinės žemės atvaizdavimą žemėlapių naršyklėje pagal valstybinės žemės patikėjimo pavadinimą ir sužinoti informaciją apie valstybei priklausančią žemę konkrečioje teritorijoje, kokios žemės naudmenos (žemės ūkio naudmenos, miškas, vandens telkiniai, keliai ir kt.) sudaro atitinkamą valstybinės žemės plotą, kuriam laikui ir koku pagrindu (nuoma, panauda ir kt.) suteikta teisė juo naudotis.

Erdvinių duomenų rinkiniui sudaryti buvo panaudoti: georeferencinio pagrindo kadastro duomenys, LR miškų kadastro duomenys, LR registruotų teritorijų planavimo dokumentų sprendiniai, LR teritorijos apleistų žemių duomenų rinkinio ir kitų erdvinių duomenų rinkinių duomenys, taip pat NŽT turimi duomenys apie žemės sklypus, kurie nuosavybės ir (ar) dalinės nuosavybės teise priklauso LR, o patikėjimo teise – NŽT, įskaitant šių žemės sklypų valdytojus ir naudotojus bei sudarytų nuomos ar panaudos sutarčių trukmę. Duomenys naujajame erdvinių duomenų rinkinyje viešai skelbiami atsižvelgiant į asmens duomenų apsaugai keliamus reikalavimus.

3.2. Kryptis. Valstybinio sektoriaus efektyvumo ir skaidrumo didinimas

3.2.1. Darbas. Žmogaus patogumui skirtos viešosios paslaugos

3.2.1.5. Sudarymas teisinių, administracinių ir finansinių prielaidų centralizuotai kurti, teikti, gauti ir tvarkyti erdvinius topografijos ir inžinerinės infrastruktūros duomenis; sudaryti statinio informacinio modeliavimo norminių dokumentų kompleksą ir nacionalinį statybos informacijos klasifikatorių

Topografinių ir inžinerinės infrastruktūros objektų erdviniai duomenys bus tvarkomi pagal vieningus erdvinių duomenų modelius Topografijos ir inžinerinės infrastruktūros informacinėje sistemoje (TIIS). Taip sutvarkyti erdviniai duomenys bus tinkami įvairiapusiam naudojimui, pvz., teritorijų

planavimui, statybų projektavimui, taip pat būtų užtikrintos sąsajos su valstybės registrais, kadastrais ir valstybės informacinėmis sistemomis.

Siekiant išvengti darbų dubliavimo topografinių ir inžinerinės infrastruktūros objektų erdvinių duomenų tvarkymo srityje, 2019 m. Seimui pateiktas įstatymo projektas, kuriuo siūloma nubrėžti aiškiają takoskyrą tarp minėtų duomenis tvarkančių institucijų: inžinerinių tinklų, valstybinės reikšmės kelių ir geležinkelių infrastruktūros erdvinius duomenis siūloma pavesti tvarkyti šiuos objektus valdančioms institucijoms ir įmonėms, o savivaldybėms pavesti tvarkyti žemės paviršiaus gamtinių ir antropogeninių objektų, išskyrus kitų asmenų valdomų, erdvinius duomenis.

Atnaujintoje TIIS bus pasiekiami vieningi topografijos ir inžinerinės infrastruktūros objektų erdviniai duomenys. Lietuvos ir užsienio verslo subjektams (projektuotojams, geodezininkams, matininkams, žemėtvarkininkams, statybininkams ir kt.) reikės mažiau laiko ir pastangų oficialiems ir patikimiems stambaus mastelio erdviniams duomenims pasiekti, taip pat šie duomenys leis tiksliau įvertinti projektavimo ar miestų ūkio infrastruktūros objektų priežiūros darbų apimtį, netiesiogiai spartins žemės kasimo, statybos ir kt. leidimų išdavimą.

3.2.1.7. Automatizuoti rizikos vertinimo procesą dėl fitosanitarinių sertifikatų išdavimo eksportuojamiems ir reeksportuojamiems kroviniams

Kiekvienais metais augant augalininkystės sektoriui svarbu vidaus rinkoje nesunaudojamą produkciją išvežti už ES ribų. Tarptautinėje prekyboje konkurenciniu pranašumu yra ne tik prekės aukšta kokybė, bet ir pristatymo užsakovui sparta. Šioms laiko sąnaudoms svarbos taip pat turi ūkio subjektų veiklos priežiūros institucijų administracinių paslaugų, susijusių su išvežamos produkcijos kontrole, teikimo sparta. Atsižvelgiant į tai, jog eksportuojamus ir reeksportuojamus augalų, augalinių produktų ir susijusių objektų krovinius turi lydėti fitosanitarinis sertifikatas, prieš surašant šį dokumentą atliekamas krovinio fitosanitarinės rizikos vertinimas.

2019 m. naujai išdėstyti eksportuojamų ir reeksportuojamų augalų, augalinių produktų ir kitų objektų krovinių rizikos vertinimo kriterijai lėmė, kad 2019 m. fizinė eksportuojamų krovinių patikra atlikta 1 900 kartų, arba 30 proc. mažiau, nei buvo atlikta 2018 m. Krovinių 2019 m. taip pat išvežta mažiau (2018 m. eksportuojami (reeksportuojami) augalinės kilmės kroviniai vežti 73 735 transporto priemonėmis, o 2019 m. – 69 647 transporto priemonėmis).

Vertinant krovinio fitosanitarinę riziką, būtina apibendrinti įvairius duomenis, kurie kinta priklausomai nuo krovinio sudėties ir prekes importuojančios valstybės fitosanitarinių reikalavimų. Planuojama iki 2020 III ketv. automatizuoti fitosanitarinės rizikos vertinimo procesą dėl fitosanitarinių sertifikatų išdavimo eksportuojamiems ir reeksportuojamiems kroviniams. Taip bus sumažinta žmogiškosios klaidos pasireiškimo tikimybė šio proceso metu, bus užtikrinamas centralizuotas ir sistemingas informacijos, būtinos krovinio fitosanitarinei rizikai nustatyti, administravimas. Fizinė krovinio patikra bus atliekama pagal rizikos balo skaičiavimo taisyklės ir sąlygas.

3.5. Kryptis. Vietos savivaldos ir regionų stiprinimas

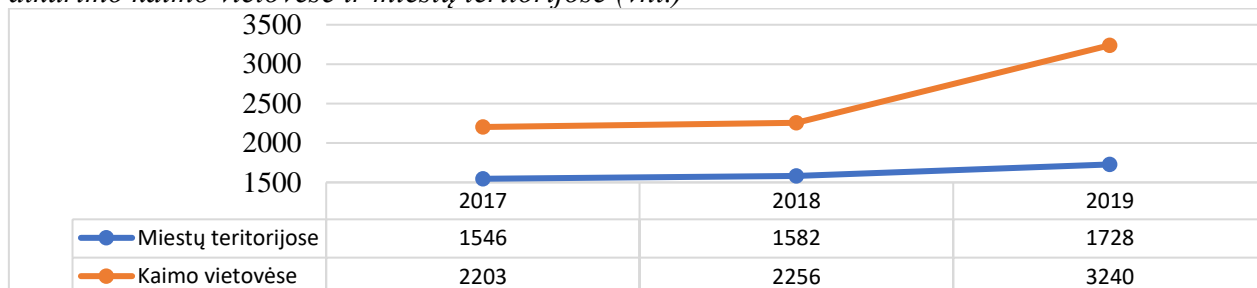
3.5.2. Darbas. Regionų valdymo ir savivaldos tobulinimas, diegiant atvirumo visuomenei ir partnerystės principus, priimant sprendimus

3.5.2.5. Žemės gražinimo proceso užbaigimas kaimo vietovėse ir miestų teritorijoje (išskyrus Trakų m. ir Vilniaus m.)

2019-12-31 duomenimis, šalies kaimo vietovėse daugiau kaip 99,99 proc. piliečių žemės sklypai suprojektuoti žemės reformos žemėtvarkos projektuose ar jiems prilyginamuose žemės sklypų planuose (žemėtvarkos projektai). 2019-12-31 duomenimis, nuosavybės teisės miestuose (išskyrus Vilniaus ir Trakų miestus) atkurtos 44,18 tūkst. piliečių į 33,5 tūkst. ha žemės plotą, t. y. į 98,71 proc. žemės ploto, nurodyto piliečių prašymuose. Iš 100 miestų visiškai atkurtos nuosavybės teisės piliečiams 75 miestuose, o 20 miestų liko atkurti nuosavybės teises tik iki 10 pretendentų.

Iš viso per 2019 metus priimti 4968 sprendimai dėl piliečių nuosavybės teisių į žemę, mišką ir vandens telkinius atkūrimo, iš jų 3240 sprendimų priimti dėl nuosavybės teisių į žemę, mišką, vandens telkinius atkūrimo kaimo vietovėse ir 1728 sprendimai – dėl nuosavybės teisių į žemę, mišką, vandens telkinius atkūrimo miestų (išskyrus Vilniaus ir Trakų miestus) teritorijose.

10 grafikas. 2017–2019 m. priimta sprendimų dėl nuosavybės teisių į žemę, mišką, vandens telkinius atkūrimo kaimo vietovėse ir miestų teritorijose (vnt.)

Duomenų šaltinis – Žemės ūkio ministerija

Pagrindinė nuosavybės teisių atkūrimo procedūra – žemės sklypų projektavimas. 2019-12-31 duomenimis, šalies kaimo vietovėse daugiau kaip 99,99 proc. piliečių žemės sklypai suprojektuoti žemės reformos žemėtvarkos projektuose ar jiems prilyginamuose žemėtvarkos projektuose, t. y. šie piliečiai žemėtvarkos projektų rengimo metu pasirinko gražinamus natūra ar perduodamus nuosavybėn neatlygintinai lygiaverčius žemės sklypus, suderino jų plotus ir ribas, buvo supažindinti su pasirinktiems žemės sklypams nustatytais specialiosiomis žemės naudojimo sąlygomis. Liko nesuprojektuoti žemės, miško sklypai tik 92 piliečiams, iš kurių 15 piliečių, kurių šeimos buvo įkeldintos į LR teritoriją po 1939 metų iš nuosavybės teise turėtų ūkių Lenkijos ir Vokietijos tuometinėse teritorijose (tai sudaro mažiau nei 0,01 proc. visų piliečių, pateikusių prašymus atkurti nuosavybės teises kaimo vietovėse) ir šiems piliečiams žemės sklypai numatyti suprojektuoti per 2020 metų I pusmetį patvirtintus šiuo metu rengiamus žemėtvarkos projektus. Tai piliečiai, į pretendentų susirinkimą neatvykę dėl ne nuo jų valios priklausančių aplinkybių, kuriems, vadovaujantis LR piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo įgyvendinimo tvarkos, patvirtintos LRV 1997 m. rugsėjo 29 d. nutarimu Nr. 1057 „Dėl Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo įgyvendinimo tvarkos ir sąlygų“ (Tvarka), 105 punktu, perduodamas neatlygintinai nuosavybėn lygiavertis turėtajam žemės, miško sklypas ar vandens telkinys turi būti projektuojamas rengiant kitą žemės reformos žemėtvarkos projektą. Nuo 2019-02-07 pasikeitus Tvarkos nuostatams, didžioji dalis iki šiol pasyviais piliečiais laikytų pretendentų pakartotinai privalėjo būti įtraukti į nuosavybės teisių atkūrimo procesą, t. y. juos privalu buvo įrašyti į asmenų, pageidaujančių susigrąžinti žemę natūra ar gauti nuosavybėn neatlygintinai lygiavertį žemės sklypą, sąrašą ir pakviesti dalyvauti rengiant žemėtvarkos projektus. Dėl šios priežasties labai padidėjo žemėtvarkos projektų apimtys ir pailgėjo jų rengimo procesas. Taip pat piliečiai, kurie turėjo teisę ir apsisprendė pakeisti anksčiau išreikštą valią dėl nuosavybės teisių atkūrimo būdo, prašymus galėjo pateikti iki 2019-06-01. Todėl tiems piliečiams, kurie valią dėl nuosavybės teisių atkūrimo pakeitė paskutinėmis įstatyme numatytais dienomis ir pasirinko miško sklypus gauti tose kadastro vietovėse, kuriose jau buvo pradėti rengti Projektai, žemės sklypai buvo (yra) projektuojami tik rengiant paskesnę tos kadastro vietovės Projektą.

Iš viso per 2019 metus priimti 4 968 sprendimai dėl piliečių nuosavybės teisių į žemę, mišką ir vandens telkinius atkūrimo, iš jų 3 240 sprendimų priimti dėl nuosavybės teisių kaimo vietovėse ir 1 728 sprendimai – dėl nuosavybės teisių atkūrimo miestų (išskyrus Vilniaus ir Trakų miestus) teritorijose.

Paminėtina, kad šalies rajonuose, kuriuose yra užbaigtas nuosavybės teisių į žemę, mišką, vandens telkinius atkūrimo procesas, toliau vykdoma žemės administravimo procedūra, t. y. įgyvendinama

valstybės politika žemės administravimo, pardavimo aukcionuose, valstybinės žemės perleidimo, nuomos, perdavimo naudotis srityse ir kitose žemės reformos srityse.

3.5.2.6. Žemės gražinimo proceso užbaigimas Vilniaus m. ir Trakų m.

2019-12-31 duomenimis, nuosavybės teisės Vilniaus mieste atkurtos į 3,41 tūkst. ha žemės plotą, t. y. į 65,61 proc. žemės ploto, nurodyto piliečių prašymuose.

2019-12-31 duomenimis, nuosavybės teisės Trakų mieste atkurtos į 47,46 ha žemės plotą, t. y. į 87,93 proc. žemės ploto, nurodyto piliečių prašymuose.

Iš viso per 2019 metus Vilniaus ir Trakų miestuose priimta 515 sprendimų dėl piliečių nuosavybės teisių į žemę, mišką ir vandens telkinius atkūrimo.

Nuosavybės teisių atkūrimo miestuose procesas iš esmės priklauso nuo tinkamo savivaldybių kompetencijai priskirtų darbų atlikimo, t. y. nuo laiku Nacionalinei žemės tarnybai pateiktų naujų žemės sklypų suformavimo.

3.5.3. Darbas. Paskatų sistemos vietos ekonominiam potencialui didinti ir infrastruktūrai optimizuoti sukūrimas

3.5.3.7. ŽŪM perkėlimas į Kauną

ŽŪM funkcijas Kauno mieste 2019 metais vykdė 24 įvairių padalinių darbuotojai.

Žemės ūkio ministro sudaryta darbo grupė 2019 m. lapkričio 29 d. pateikė ministrui pasiūlymus dėl ministerijos ir ministerijos valdymo srities įstaigų struktūrinių pokyčių galimybių.

Įvertinus pasiūlymus, planuojama formuoti atskirus skyrius Kauno mieste. Planuojama, kad Kauno mieste pareigybių galėtų būti apie 30.

IV PRIORITETAS. Darni ir konkurencinga ekonomikos plėtra

4.1. Kryptis. Inovatyvios ekonomikos ir išmaniosios energetikos plėtra

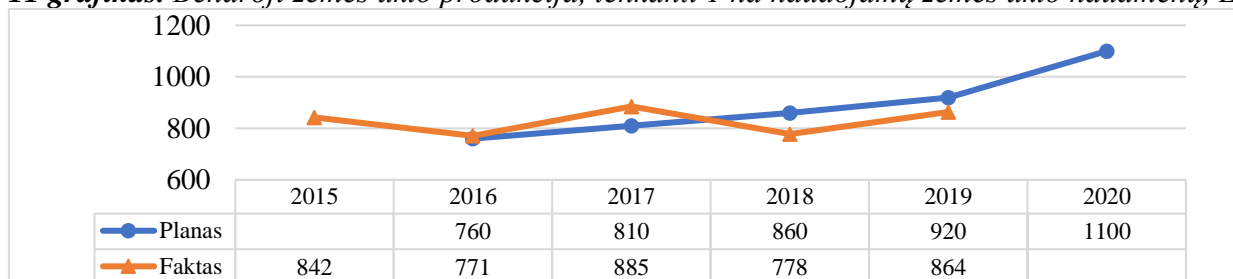
4.1.6. Darbas. Vidaus energijos gamybos didinimas, panaudojant vietinius ir atsinaujinančius energijos išteklius

4.1.6.3. Biodujų energijos galimybių, poreikių įvertinimas ir šios srities plėtra

Teikiant finansinę paramą biodujų jėgainių įrengimui pagal Programos priemonės „Ūkio ir verslo plėtra“ veiklą „Parama biodujų gamybai iš žemės ūkio ir kitų atliekų“, 2019 m. buvo skirta 12 mln. Eur. 2019 m. birželio–liepos mėn. buvo gautos 4 paraiškos, prašoma paramos suma – 6,4 mln. Eur. Viena paraiška nesurinko privalomojo minimalaus atrankos balų skaičiaus, kitos vertinamos. 2019 m. gruodžio mėn. paramos gavėjui (paraiška pateikta 2016 m.) buvo išmokėta 730 tūkst. Eur.

4.5. Kryptis. Tausaus ir konkurencingo žemės bei maisto ūkio stiprinimas

Lietuvos žemės ūkiui didelę įtaką daro kasmetinė klimato kaita. Lietūs ir sausros daro įtaką šalies derliaus kiekiams ir kokybei. 2019 m. bendrosios žemės ūkio produkcijos vertės augimo tendencija ir toliau išliko teigiama. Tačiau dėl sausringo laikotarpio aktyviosios augalų vegetacijos metu 2019 m. derlius buvo mažesnis nei tikėtasi ir tai lėmė mažesnę sukurto bendrosios produkcijos vertę.

11 grafikas. Bendroji žemės ūkio produkcija, tenkanti 1 ha naudojamų žemės ūkio naudmenų, Eur

Duomenų šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas

Nors planuoti bendrosios žemės ūkio produkcijos, tenkančios 1 ha naudojamų žemės ūkio naudmenų, rodikliai ir nepasiekti, tačiau, įvertinus nepalankias meteorologines sąlygas (šalnos pavasarį ir drėgmės trūkumas nuo balandžio mėnesio), bendrosios žemės ūkio produkcijos augimas vertintinas kaip spartus.

Lietuvos žemės ūkiui didelę įtaką daro klimato kaita. Pastaraisiais metais ekstremalios sąlygos – ilgalaikiai lietūs ir sausras – turėjo įtakos šalies derliaus kiekiams ir kokybei. 2019 m. bendrosios žemės ūkio produkcijos vertės augimo tendencija teigiama, bet dėl sausringo laikotarpio aktyviosios augalų vegetacijos metu 2019 m. derlius buvo mažesnis nei tikėtasi ir tai lėmė mažesnę sukurtos bendrosios produkcijos vertę. Bendroji žemės ūkio produkcija, tenkanti 1 ha žemės ūkio naudmenų, 2019 m. Lietuvoje buvo 864 Eur.

Išankstiniais vertinimais, žemės ūkio produkcijos vertė gamintojo kainomis 2019 metais, palyginti su 2018 m., padidėjo 11,0 proc., nes didėjo augalininkystės produkcija – 17,5 proc., ir gyvulininkystės produkcija – 1,4 proc. Augalininkystės produkcijos vertės augimą lėmė augalininkystės produkcijos padidėjimas 12,3 proc. dėl geresnio derliaus ir 4,7 proc. padidėjusios supirkimo kainos. Gyvulininkystės produkcijos vertės augimą lėmė 3,1 proc. padidėjusios supirkimo kainos, tačiau gamybos apimtis sumažėjo 1,7 proc.

Išankstiniais Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2019 m. buvo pagaminta žemės ūkio produkcijos, kurios vertė 2 619 mln. Eur (2018 m. – 2 358 mln. Eur). Žemės ūkio produkcijos vertė bazinėmis kainomis 2019 metais, palyginti su 2018-aisiais, padidėjo 11 proc., nes didėjo augalininkystės produkcija – 17,6 proc., ir gyvulininkystės produkcija – 1,1 proc.

Augalininkystės produkcijos dalis bendroje žemės ūkio produkcijoje 2019 m. pakilo iki 64 proc. (1 676 mln. Eur), palyginti su 2018 m. ši dalis sudarė 60 proc. (1 425 mln. Eur).

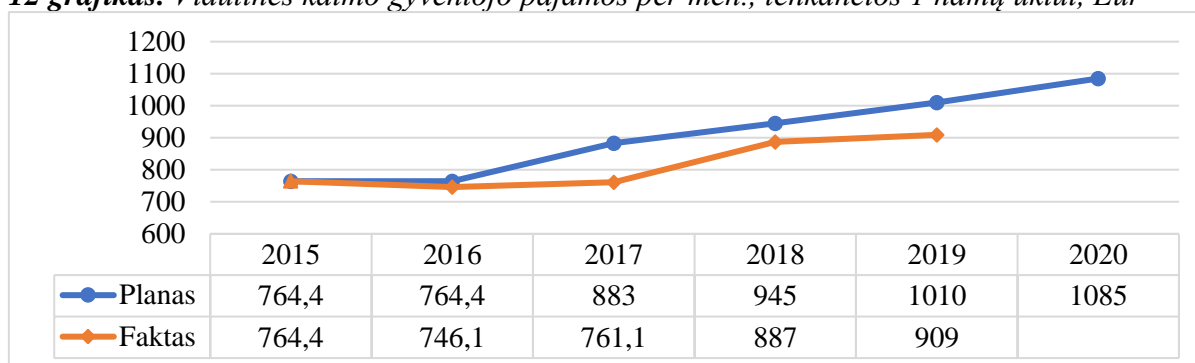
Augalininkystės produkcijos augimą 2019 m., palyginti su 2018 m., lėmė 26 proc. išaugęs grūdinių augalų bendras derlius. Tokį derliaus augimą nulėmė daug didesnis žieminių javų pasėlių plotas, kuris 66 proc. didesnis nei 2018 m.

Žemdirbius džiugino ir rapsai, kurių prikulta net 58 proc. daugiau. Augimo priežastis ta pati – smarkiai išaugęs (55 proc.) žieminių rapsų plotas.

Išankstiniais duomenimis, gyvulininkystės produkcijos vertės gamintojo kainomis (1,1 proc.) didėjimą lėmė didesnės supirkimo kainos, tuo tarpu gyvulininkystės gamybos apimtis nežymiai mažėjo. Bendrą padidėjimą lėmė smarkus kiaulių supirkimo kainos augimas (vidutiniškai ~ 18 proc.), bei nedidelis (~2 proc.) pieno supirkimo kainos augimas.

Kiaulienos kainos didėjo dėl išaugusios paklausos šiai produkcijai visoje ES. Paklausą sukėlė išaugęs kiaulienos eksportas į Kiniją, kurioje, kaip ir kitose Pietryčių Azijos šalyse, dėl afrikinio kiaulių maro (AKM) protrūkio labai sumažėjo kiaulių banda.

Statistikos departamento duomenimis, 2020 metų derliui žieminių javų pasėtas plotas beveik identiškas plotui, kuris buvo pasėtas 2019 m. derliui. Tuo tarpu žieminių rapsų pasėta rekordiškai daug – 256 tūkst. hektarų (14 proc. daugiau nei 2019 m. derliui). Gamtinės sąlygos buvo palankios kokybiškai pasėti žieminius pasėlius, o tai gera pradžia tikintis gero derliaus.

12 grafikas. Vidutinės kaimo gyventojų pajamos per mėn., tenkančios 1 namų ūkiui, Eur

Duomenų šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas

2019 metų duomenys apie vidutines kaimo gyventojų pajamas bus skelbiami tik 2020 m. rugpjūčio mėn., tačiau pritaikius tiesinės regresijos metodą 2019 m. pinigines pajamas kyta iki 909 Eur. Vertinant galutinius duomenis, ypač spartus (16,5 proc.) vidutinių kaimo gyventojų pajamų augimas stebėtas 2018 m., tačiau net po šio augimo kaimo gyventojų pajamos sudarė tik 78,2 proc. miesto gyventojų pajamų ir 68,8 proc. didžiųjų miestų gyventojų pajamų. Siekiant miesto ir kaimo gyventojų pajamų konvergencijos būtina užtikrinti, kad kaimo gyventojų pajamos kiltų sparčiau nei miesto gyventojų pajamos.

Siekiant didinti kaimo gyventojų pajamas, stengiamasi skatinti ūkininkus susivienyti ir didinti jų kooperuotos veiklos konkurencingumą. Susivieniję į gamintojų grupes, ūkininkai tampa aktyvesni, sėkmingiau diegia inovacijas, prisitaiko prie naujų technologijų bei naujos besikeičiančios aplinkos, labiau tarpusavyje dalijasi patirtimi, turi daugiau galimybių naudotis praktinėmis, mokslinėmis ir techninėmis žiniomis. Taip pat svarbu didinti ūkių produktyvumą, plėtoti trumpąsias tiekimo grandines, skatinti kaimo gyventojų verslumą.

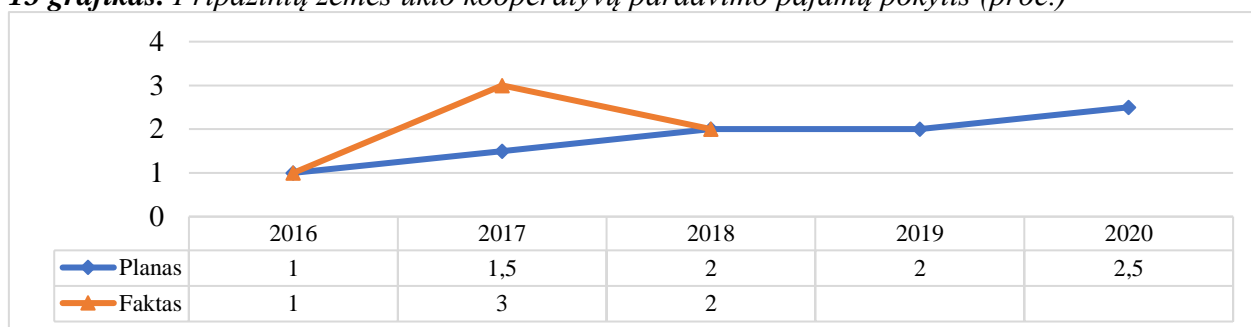
4.5.1. Darbas. Ūkininkų derybinės galios stiprinimas ir konkurencingumo didinimas

4.5.1.2. Žemės ūkio produkcijos perdirbimo kooperatyvų kūrimosi ir veiklos rėmimo modelio diegimas.

Kooperacija žemės ūkyje šiais laikais – itin svarbi ir ypač smulkiesiems ūkininkams. ŽŪM iniciatyva prieš trejus metus patobulinus Kooperatinių bendrovių (kooperatyvų) įstatymą, vis daugiau kooperatyvų pripažįstami žemės ūkio kooperatyvais. 2017 m. žemės ūkio kooperatyvais ŽŪM pripažino 22 kooperatyvus, 2018 m. – 26, o 2019 m. – 28. Tačiau Lietuvoje tik 12 proc. ūkininkų dalyvauja kooperacijos procesuose, kai tuo tarpu Prancūzijoje – 94,6 proc. darbuotojų dirba kooperatyvuose, Austrijoje – 90,7 proc., Airijoje – 74,8 proc. ir būtent šiose šalyse produktyvumas yra didesnis lyginant su kitomis ES valstybėmis.

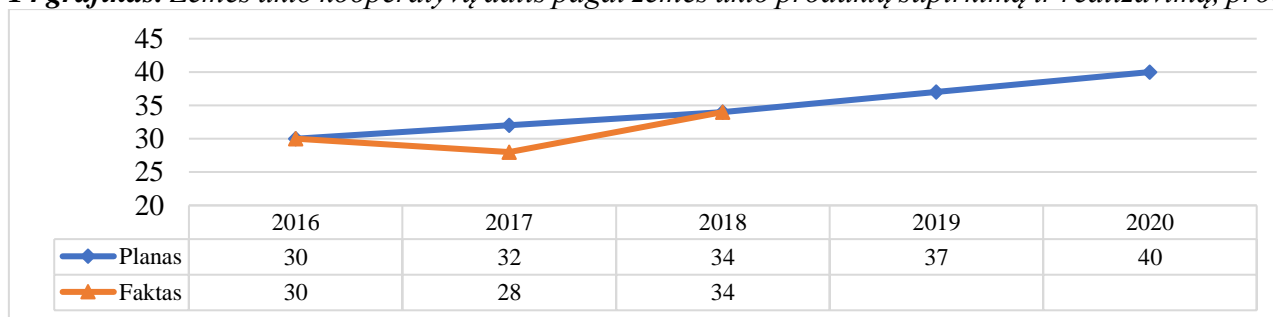
Kooperacijos kuriama socialinė ir ekonominė nauda smulkiesiems ūkininkams padeda sumažinti gamybos kaštus, padidinti ūkio veiklos produktyvumą, praplečia galimybes gauti finansinę paramą ūkio veiklos modernizacijai ir inovatyvios infrastruktūros plėtrai. Kooperatyvų ūkiams yra didesnės galimybės aktyviau dalyvauti mažinant žemės ūkio veiklos poveikį aplinkai. Pavieniui veikiantys smulkūs ūkiai šiandienos rinkos sąlygomis susiduria su vadybiniais, darbo našumo ir išlikimo iššūkiais. Pasitikėjimo trūkumas ir kooperacijos žinių stoka sąlygoja ūkininkų abejones dėl kooperacijos naudos.

2019 metais Žemės ūkio ministerijoje veiklą pradėjo darbo grupė, kurioje diskutuojama dėl žemdirbių kooperacijos ir svarstomos kooperacijos reglamentavimo ir plėtros tobulinimo galimybės. Siekiama sukurti palankesnes sąlygas esamiems kooperatyvams veikti ir įsisteigti naujiems.

13 grafikas. Pripažintų žemės ūkio kooperatyvų pardavimo pajamų pokytis (proc.)

Duomenų šaltinis – Žemės ūkio ministerija

Pripažintų žemės ūkio kooperatyvų pardavimo pajamos pamažu didėja. 2017 m. kooperatyvų pardavimų pajamos padidėjo 3 proc. (1,5 procentinio punkto daugiau, nei planuota rodiklio reikšmė). 2018 metais pasiektas planuotas pripažintų žemės ūkio kooperatyvų pardavimo pajamų pokytis. 2019 metų duomenys bus skelbiami 2020 metų II ketvirtyje.

14 grafikas. Žemės ūkio kooperatyvų dalis pagal žemės ūkio produktų supirkimą ir realizavimą, proc.

Duomenų šaltinis – Žemės ūkio ministerija

Svarbu tai, kad pripažinti žemės ūkio kooperatyvai turi didesnes galimybes gauti paramą per investicines priemones, modernizuotis ir plėstis. Programos priemonės „Investicijos į materialųjį turtą“ veiklos srities „Parama investicijoms į žemės ūkio valdas“ paramos gavėjais 2019 m. patvirtinti 834 pareiškėjai, kuriems numatyta skirti 58,9 mln. Eur paramos lėšų. Tarp paramos gavėjais patvirtintų pareiškėjų yra 2 pripažinti žemės ūkio kooperatyvai, kuriems numatyta skirti 0,519 mln. Eur paramą.

4.5.1.3. Tiesioginių išmokų ir Lietuvos kaimo plėtros programos prioritetų suteikimas smulkiųjų ir vidutinių ūkių padėčiai gerinti

Nuo 2014 m. Lietuvoje taikoma tiesioginių išmokų paramos schema – išmoka už pirmuosius hektarus, kuri mokama už pirmuosius 30 ha ir kurios tikslas yra remti smulkiuosius ir vidutinius ūkius. Lietuva šiai paramos schemai finansuoti skiria 15 proc. (2014 m. – 10 proc.) viso metinio tiesioginių išmokų paketo lėšų. Ši paramos schema padeda užtikrinti smulkiesiems ir vidutiniams ūkiams pajamų stabilumą, sustiprina jų galimybę plėsti savo veiklą, o tai padeda užtikrinti kaimo gyvybingumą.

Žemės ūkio ministro 2019 m. lapkričio 28 d. įsakymu Nr. 3D-657 „Dėl tiesioginių išmokų ir susietosios paramos už deklaruotus plotus mokėjimo 2019 m.“ patvirtintas 2019 metų išmokos už pirmuosius hektarus, kuri mokama už pirmuosius 30 ha, dydis – 59,68 Eur už ha. Iki 2019 m. gruodžio mėn. pabaigos pareiškėjams išmokėta 69 mln. Eur išmokų už pirmuosius hektarus už 2019 m., o bendra paramos suma 2019 m. sudaro 72,5 mln. Eur.

Programos priemonės „Investicijos į materialųjį turtą“ veiklos sritys „Parama investicijoms į žemės ūkio valdas“ paramos gavėjais iki 2019 m. gruodžio mėnesio pabaigos patvirtinti 834 pareiškėjai, kuriems numatyta skirti 58,9 mln. Eur paramos lėšų. Iš patvirtintų paramos gavėjų 705 paramos gavėjų ūkiai yra smulkūs ir vidutiniai ūkiai, jiems numatyta skirti 40,0 mln. Eur paramos lėšų.

Seimo Kaimo reikalų komitete, taip pat surengtuose susitikimuose su žemdirbių organizacijomis, aptarti paramos tiesioginėmis išmokomis, ekologinio ūkininkavimo, patikrų supaprastinimo, gyvulininkystės, augalininkystės ir kiti klausimai.

Iš ŽŪM nagrinėjamų 52 siūlymų – 38 (73 proc.) jau yra išspręsti, iš dalies išspręsti arba į juos bus atsižvelgiama artimiausiu metu. Kitiems klausimams reikalingos papildomos diskusijos politiniu lygiu. Didžioji dalis klausimų yra susiję su tiesioginėmis išmokomis (tai yra daugiausia ES teisės aktais reglamentuojama sritis ir valstybės narės neturi daug laisvės nukrypti nuo bendrų principų). Tačiau rasta nemažai kompromisų su žemdirbių visuomene – tai atsispindės supaprastintose tiesioginių išmokų taisyklėse, kurios galios jau šių metų žemės ūkio naudmenų ir pasėlių deklaravimui.

4.5.1.4. Ūkininkų kompetencijų inovatyvių bendradarbiavimo formų (klasteriai, tinklai) srityje stiprinimas parengiant ir įgyvendinant vadovų ir kooperatyvų narių mokymo (kursų) programą, viešinant inovatyvių bendradarbiavimo formų pritaikymo galimybes ir skleidžiant gerąją praktiką

Nuolat viešinamos paramos kooperacijai galimybės per Programą ministerijos tinklaraštyje, skleidžiama kooperacijos gerosios patirties praktika, bendradarbiaujama su socialiniais partneriais. Teikiamos konsultacijos ūkininkams ir kooperatyvų steigėjams dėl kooperatyvų kūrimosi, veiklos ir jų narių skatinimo perdirbti pirminę žemės ūkio produkciją bei gamintojų grupių steigimosi klausimais.

Per 2019 m. buvo atnaujinta Kooperatinių bendrovių (kooperatyvų) ūkinės-finansinės veiklos organizavimo (finansininkams) mokymo programa bei vykdomos tęstinės mokymo ir konsultavimo programos, numatytos VšĮ Lietuvos žemės ūkio konsultavimo tarnybos, VšĮ Kaimo verslo ir rinkų plėtros agentūros ir Žemės ūkio rūmų veiklos planuose. Numatyta siūlyti Kvalifikacijų ir profesinio mokymo metodikos centrui papildyti Žemės ūkio, miškininkystės, žuvininkystės ir maisto produktų sektoriaus profesinį standartą, numatant jame žinių apie kooperavimosi svarbą reikalavimus. Pagal Programos priemonės „Žinių perdavimas ir informavimo veikla“ veiklos sritį „Parama profesiniam mokymui ir įgūdžiams įgyti“ suorganizuoti 34 mokymo kursai, kuriuose pristatyta kooperuotos veiklos nauda ir kooperacijos galimybės, šiuose kursuose dalyvavo apie 390 ūkininkų ir kitų žemės ūkio veiklos subjektų.

4.5.1.5. Žemės ūkio gamybos rizikų valdymas įsteigiant rizikų valdymo fondą

Besikeičianti situacija rinkose ir klimato kaita sąlygoja poreikį ieškoti naujų rizikos valdymo įrankių. Be šiuo metu taikomos augalų ir gyvūnų draudimo priemonės, ES reglamentas Nr. 1305/2013 sudaro galimybes taikyti ir kitas rizikos valdymo priemones. Viena iš galimų rizikos mažinimo priemonių yra žemdirbių savitarpio pagalbos fondai. Apie tokių fondų kūrimosi svarbą diskutuojama tiek ES įvairiose institucijose, tiek Lietuvoje žemdirbių organizacijose bei valstybės institucijose.

2019 metais Žemės ūkio ministerija parengė ir pateikė Lietuvos Respublikos Seimui Žemės ūkio, maisto ūkio ir kaimo plėtros įstatymo Nr. IX-987 2 ir 9 straipsnių pakeitimo įstatymo projektą, kurio tikslas – sudaryti teisines sąlygas žemės ūkio veiklos subjektams savanoriškai steigti žemės ūkio veiklos rizikos valdymo fondus bei teikti valstybės ir ES paramą šiems fondams. Įstatymo projektu siekiama sudaryti teisines sąlygas žemės ūkio veiklos subjektams kurti žemės ūkio veiklos rizikos valdymo fondus sukuriant įrankį besikartojančioms krizėms valdyti ir pereiti nuo atvejais paremto prie sisteminio požiūrio. Nauju įrankiu išplečiama žemės ūkio veiklos rizikos valdymo aprėptis

(pajamų lygio apsauga). Žemdirbiams, įsteigusiems fondą, bus galimybė turėti apsaugą nuo visų rizikų santykinai mažais kaštais; be to, įmokos, skirtingai negu draudimo atveju, kaupiamos fonde, t. y. neprarandamos.

4.5.1.6. Administracinėmis ir kitomis priemonėmis kurti palankias sąlygas trumpųjų maisto grandinių plėtrai

Ekologiškų ir pagal nacionalinę žemės ūkio ir maisto kokybės sistemą pagamintų maisto produktų vartojimo skatinimo ikimokyklinio ugdymo įstaigose paramos taisyklėse, patvirtintose žemės ūkio ministro 2019 m. balandžio 30 d. įsakymu Nr. 3D-267 „Dėl Ekologiškų ir pagal nacionalinę žemės ūkio ir maisto kokybės sistemą pagamintų maisto produktų vartojimo skatinimo ikimokyklinio ugdymo įstaigose paramos taisyklių patvirtinimo“ atrinktiems pareiškėjams (savivaldybių ikimokyklinio ugdymo įstaigoms) dengiamas kainų skirtumas, susidarantis renkantis ekologiškus ir nacionalinės kokybės produktus vietoj įprastinių maisto produktų ir žaliavų. Reitinguojant paraiškas, pirmenybė teikiama toms, kuriose daugiausia produktų numatoma įsigyti laikantis trumposios maisto grandinės principo, kai produktai perkami iš to paties ir (ar) besiribojančių rajonų, kaip ir pareiškėjas. 2019 m. lapkričio–gruodžio mėn. atlikti 2 šio įsakymo pakeitimai, kuriuose, lengvinant administracinę našą, buvo atsisakyta perteklinių reikalavimų paraiškų pateikimui ir numatyta galimybė gauti paramą savivaldybių įsteigtoms vaikų ugdymo įstaigoms. Iš viso 2019 m. šiai paramai skirtais 57 131,25 Eur pasinaudojo 8 pareiškėjai.

Paramos gavėjais pagal Programos priemonės „Bendradarbiavimas“ veiklos sritį „Parama trumpoms tiekimo grandinėms ir vietos rinkoms skatinti vietos lygmeniu“ iki 2019-12-31 patvirtinti 11 pareiškėjų, kuriems skirta 1 053 420,00 Eur paramos lėšų. Ši priemonė pamažu įgauna pagreitį ir trumpųjų maisto grandinių plėtra, kaip smulkiojo ir vidutinio verslo modelio galimybė, Lietuvoje populiarėja. Ypatingai susidomėjimas šia priemone pasijautė, kai-2019 m. priemonės įgyvendinimo taisyklėse buvo atlikta keletas žymių paramos teikimo sąlygų supaprastinimų, kurie ne tik palengvino administracinę našą galimiems pareiškėjams, bet ir praplėtė jų ratą (pvz., partneriais ir tarpininkais gali būti viešieji juridiniai asmenys, taip pat įtraukti privatūs juridiniai asmenys, užsiimančys žemės ūkio ir maisto produktų prekyba).

4.5.3. Darbas. Melioracijos sistemų nuosavybės santykių ir atsakomybės pertvarkymas

4.5.3.2. Melioracijos statinių valdymo, finansavimo ir teisinių santykių pertvarkymo modelio įteisinimas pakeičiant Melioracijos įstatymą.

Melioracijos statiniai yra labai svarbus ir didelis kiekvienos šalies turtas – jiems būtina nuolatinė priežiūra ir remontas. Ūkininkai patiria didelių nuostolių ne tik dėl neužaugusio derliaus, bet ir dėl išplautų trąšų. Drenažo vanduo, prisotintas maisto medžiagų, užteršia melioracijos sistemų vandens intuvus, pablogindamas nuo vandens priklausomų ekosistemų vystymąsi.

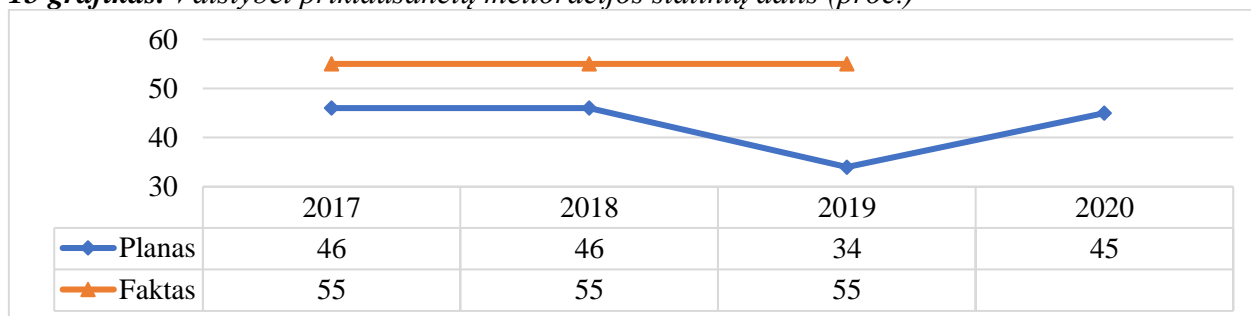
2018 m. parengtam melioracijos statinių racionalesnio valdymo, finansavimo ir teisinių santykių pertvarkymo modeliui įteisinti turi būti pakeistas Melioracijos įstatymas (numatyta 2020 m. II ketv.). 2019 m. buvo parengtas Melioracijos įstatymo projektas, tačiau nepritarus Lietuvos savivaldybių asociacijai ir socialiniams partneriams (dėl mokesčio įvedimo), buvo nuspręsta iš esmės pakeisti melioracijos fondo finansavimą ieškant naujų finansinių alternatyvų Melioracijos fondo programai formuoti. Tuo tikslu bendradarbiaujama su Aplinkos ir Susisiekimo ministerijomis, taip pat nagrinėjamos galimybės gauti finansavimą iš Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko.

Rengiamame Melioracijos įstatymo projekte planuojama reglamentuoti:

- melioracijos inžinerinių statinių nuosavybės santykius;
- žemės savininkų ir kitų naudotojų teises ir pareigas, susijusias su melioracijos inžinerinių statinių statyba, jų rekonstravimu, remontu, naudojimu, priežiūra ir apsauga;
- melioracijos inžinerinių statinių valstybinę kontrolę ir ekspertizę, projektavimą;
- melioruotos žemės ir melioracijos inžinerinių statinių apskaitą ir erdvių duomenų tvarkymą;

- melioracijos inžinerinių statinių rekonstravimo, remonto ir priežiūros darbų finansavimo principus.

15 grafikas. Valstybei priklausančių melioracijos statinių dalis (proc.)

Duomenų šaltinis – Žemės ūkio ministerija

Atsižvelgiant į pasirinktą melioracijos statinių valdymo, finansavimo ir teisinių santykių modelį, atsisakoma siekiamo rodiklio iki 2020 m. „Valstybei priklausanti melioracijos statinių dalis, proc. 0“ ir suderinus, pritarus LRV, nustatoma, kad iki 2020 m. melioracijos statinių dalis valstybei būtų lygi 34 proc., o 2020 m. – 45 proc. Tačiau kol nepakeistas Melioracijos įstatymas, rodiklis lieka 55 proc., kuris yra pasiektas.

III SKYRIUS

KITŲ PLANAVIMO DOKUMENTŲ (NURODOMA KOKIŲ) ĮGYVENDINIMAS

Žemės ūkio ministerija įgyvendina arba prisideda įgyvendinant Tarpinstitucinius veiklos planus:

TVP 18 Nacionalinės klimato kaitos valdymo politikos strategijos 2013–2020 metų tikslų ir uždavinių įgyvendinimo tarpinstitucinis veiklos planas

Žemės ūkio ministerija prisideda įgyvendinant Nacionalinės klimato kaitos valdymo politikos strategijos 2013–2020 metų tikslų ir uždavinių įgyvendinimo tarpinstitucinį veiklos planą:

Vadovaujantis VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro duomenimis, 2019 m. deklaruotas miškų plotas sudaro 2804,86 ha. Prognozuojama, kad iki Programos įgyvendinimo laikotarpio pabaigos bus įveista 3600 ha miško ploto, o tai sudaro 67,9 proc. bendro produkto rodiklio „Mišku apželdintos žemės plotas (ha)“ (5 300 ha). Numatytas rodiklis padės sumažinti žemės ūkio veiklos lemiamą atmosferos taršą ir prisidės prie klimato kaitos švelninimo. Taip pat klimato kaitos švelninimo siekiama ne tik Programos lėšomis, bet ir nacionaliniu lygiu. Prie numatytų tikslų įgyvendinimo prisideda miškų urėdijos, kurios apželdina valstybinių miškų plotus. Valstybinės miškų tarnybos duomenimis, VĮ miškų urėdijų naujai įveisti miškų plotai siekia 3184 ha, iš kurių 2015 m. sudarė – 817 ha, 2016 m. – 754 ha, 2017 m. – 599 ha, 2018 m. – 528 ha, 2019 m. – 501 ha.

2019 m. buvo rekonstruota 2,05 proc. blogos būklės sausinimo sistemų.

2019 m. 1,5 proc. padidėjo plotas, kuriame taikoma tausaus ūkininkavimo praktika (ekologinis ūkininkavimas, agrarinės aplinkosaugos ir klimatas priemonės).

Iki 2019 m. gruodžio 31 d. žemės plotas, kuriame vykdomos biologinės įvairovės išsaugojimui, vandentvarkos ir dirvožemio gerinimui skirtos valdymo sutartys, siekė 319 055 ha, o žemės plotas, kuriame vykdomos su anglies dvideginio sekvestracija ir šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio mažinimu susijusios valdymo sutartys, siekė 87 812 ha.

TVP 19 Užimtumo didinimo 2014–2020 metų tarpinstitucinis veiklos planas

Planas skirtas siekti šių Užimtumo didinimo 2014–2020 metų programos tikslų: skatinti darbo vietų kūrimą ir darbo paklausą; didinti darbo jėgos kvalifikacijos atitiktį darbo rinkos reikmėms; laisvus darbo išteklius integruoti į darbo rinką ir joje išsilaikyti.

ŽŪM prisideda prie šių tikslų įgyvendinimo 4 priemonėmis:

„Plėtoti tvarią, inovatyvią ir konkurencingą akvakultūros įmonių ir žuvininkystės produktų perdirbimo įmonių veiklą“:

2019 m. buvo numatyta 5 000 tūkst. Eur asignavimų, o išmokėta pareiškėjams 1 624 tūkst. Eur paramos pagal ankstesniais metais pateiktas paraiškas. 2019 m. buvo pateikta 30 paraiškų, kuriose prašoma 9 800 tūkst. Eur paramos.

„Remti alternatyviosios veiklos kūrimą ir plėtrą kaimo vietovėse“:

2019 m. buvo numatyta 15 000 tūkst. Eur asignavimų, o išmokėta pareiškėjams 9 472 tūkst. Eur paramos pagal ankstesniais metais pateiktas paraiškas. 2019 m. buvo pateiktos 1 167 paraiškos, kuriose prašoma 39 961 tūkst. Eur paramos.

„Remti jaunuosius ūkininkus“:

2019 m. numatyta 8 000 tūkst. Eur asignavimų, o išmokėta pareiškėjams 10 508 tūkst. Eur paramos pagal 2019 ir ankstesniais metais pateiktas paraiškas.

„Skatinti užimtumą žvejybos ir akvakultūros regionuose“:

2019 m. numatyta 1 477 tūkst. Eur asignavimų, o išmokėta pareiškėjams 1 038 tūkst. Eur paramos pagal 2019 ir ankstesniais metais pateiktas paraiškas.

2019 m. sukurtos 194 darbo vietos pagal Programos priemonės „Ūkio ir verslo plėtra“ veiklos srities „Parama investicijoms, skirtoms ne žemės ūkio veiklai kurti ir plėtoti“ veiklą „Parama investicijoms, skirtoms ekonominės veiklos kūrimui ir plėtrai“ ir veiklos sritį „Parama ekonominės veiklos pradžiai kaimo vietovėse“; pagal Programos priemonės „Leader programa“ vietos projektus – 157 darbo vietos.

TVP 21 2014–2020 m. nacionalinės plėtros programos horizontaliojo prioriteto „Regionų plėtra“ tarpinstitucinis veiklos planas

Prisidedant prie šio tarpinstitucinio veiklos plano, ŽŪM 2019–2021 metų strateginiame veiklos plane yra numatytos priemonės, kurios tiesiogiai susijusios su veiklos plano įgyvendinimu – priemonė „Pagrindinės paslaugos ir kaimų atnaujinimas kaimo vietovėse“ (patvirtinta 1917 paraiškų už 5510529 Eur) ir priemonė „LEADER programa“ (baigti įgyvendinti 296 vietos projektai, sukurtos 194 darbo vietos, išmokėta paramos 10,75 mln. Eur).

TVP 23 2014–2020 m. nacionalinės plėtros programos horizontaliojo prioriteto „Sveikata visiems“ tarpinstitucinis veiklos planas

Prie tarpinstitucinio veiklos plano ministerija prisideda įgyvendindama tris priemones – „Pienas vaikams“, „Vaisių vartojimo skatinimas“ ir „Skatinti ekologiškų ir pagal nacionalinę žemės ūkio ir maisto kokybės sistemą pagamintų produktų gamybą“.

2019–2020 mokslo metais pieno gaminių dalijimui yra skiriama 3 mln. Eur, o vaisių ir daržovių – 2 mln. Eur. Šiais mokslo metais nustatytas lėšų limitas vienam vaikui pienui ir pieno gaminiams dalyti yra 2,01 Eur per mėnesį, o vaisiams ir daržovėms – 1,54 Eur per mėnesį.

TVP 24 Nacionalinė 2014–2020 m. gyvulininkystės sektoriaus plėtros programa

Informacija apie plėtros programą pateikta ŽŪM 2019 metų veiklos ataskaitos 1 priede.

TVP 28 Informacinės visuomenės plėtros 2014–2020 m. programa „Lietuvos skaitmeninė darbotvarkė“

Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos iniciatyva viešoji įstaiga „Plačiajuostis internetas“ projekto įgyvendinimą pradėjo 2016 m. rugsėjį ir baigė 2018 m. rudenį.

Projektas finansuotas Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai lėšomis, vykdytas pagal Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos priemonės „Pagrindinės paslaugos ir kaimų atnaujinimas kaimo vietovėse“ veiklos sritį „Parama plačiajuosčio ryšio infrastruktūrai“.

Viešosios įstaigos „Plačiajuostis internetas“ įgyvendintas projektas „Parama plačiajuosčio ryšio infrastruktūrai (II etapas)“ Briuselyje vykusiame konkurse „European Broadband Awards 2019“ pelnė tarptautinį apdovanojimą. Projektas įvertintas „Išlaidų mažinimo priemonės ir bendros investicijos“ nominacijoje.

Projekto įgyvendinimo metu prie esamų plačiajuosčio ryšio tinklų nutiesus daugiau nei 342 kilometrus šviesolaidinių kabelinių linijų prijungti 400 žemės ūkio sektoriaus objektai – žemės ūkio institucijos ir organizacijos, gamybos ir perdirbimo įmonės, kaimo bendruomenės bei stambiausi žemės ūkiai. Šviesolaidinių linijų klojimo darbai vykdyti 49 savivaldybėse, esančiose kaimiškose šalies gyvenvietėse. Projekto įgyvendinimo metu sukurta infrastruktūra pasiekė apie 79 tūkst. gyventojų.

Projekto metu sukurta plačiajuosčio ryšio infrastruktūra teikiama atvira didmeninė prieiga e. ryšių operatoriams, kurie, prijungę savo prieigos infrastruktūrą (t. y. „paskutinės mylios“ tinklo segmentą), teikia naujos kartos prieigos ryšio paslaugas galutiniams vartotojams. Sukurta infrastruktūra skatina e. ryšių operatorius investuoti į „paskutinę mylią“ vietovėse, kurios iki tol rinkos dalyviams buvo ekonomiškai nepatrauklios.

TVP 37 Vystomojo bendradarbiavimo tarpinstitucinis veiklos planas

ŽŪM atstovai dalyvavo įvairiuose susitikimuose ir posėdžiuose su Ukrainos, Indijos, Egipto Arabų Respublikos, Baltarusijos, Moldovos, Turkijos valstybių atstovais.

2019 m. ŽŪM sumokėtas JT Maisto ir žemės ūkio organizacijos (FAO) narystės mokestis: 194 903,64 JAV dolerių ir 135 512,28 Eur.

2019 m. Valstybinės augalininkystės tarnybos prie ŽŪM sumokėti mokesčiai:

Tarptautinėje sėklų tyrimo asociacijoje (ISTA) – 9861,71 Eur;

Europos ir Viduržemio jūros baseino šalių augalų apsaugos organizacijoje (EPPO) – 25 200 Eur;

Tarptautinės ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos Žolių ir ankštinių augalų, kryžmažiedžių ir kitų aliejinių pluoštinių augalų bei javų sėklos schemose – 3 001,25 Eur.

TVP 39 Demografijos, migracijos ir integracijos politikos 2018–2030 metų strategijos įgyvendinimo 2019–2021 metų tarpinstitucinis veiklos planas

Žemės ūkio ministerija atsakinga už keturių Plano priemonių įgyvendinimą.

„Skatinti kaimo vietovių nevyriausybinės organizacijas vasaros metu organizuoti dienos stovyklas ikimokyklinio amžiaus vaikams lopšelių-darželių ir (arba) daugiafunkcinių centrų patalpose“. Plane buvo numatyta 2019 m. skirti 500 tūkst. Eur asignavimų.

2019 m. priemonė neįgyvendinta, kadangi tokio pobūdžio nevyriausybinių organizacijų (NVO) iniciatyvų pagal Programos priemonę „LEADER programa“ nebuvo finansuota.

„Sukurti ir plėtoti šeimų, priimančių krizės ištiktas besilaukiančias moteris ir moteris su mažamečiais vaikais, tinklą kaimo vietovėse“. Plane buvo numatyta 2019 m. skirti 300 tūkst. Eur asignavimų.

2019 m. šios Plano priemonės rezultatai nepasiekti.

„Sistemiškai plėsti gerontologijos paslaugas teikiančių įstaigų tinklą kaimiškose vietovėse“. Plane buvo numatyta 2019 m. skirti 500 tūkst. Eur asignavimų.

2019 m. prisidedant prie šios Plano priemonės įgyvendinimo pagal Programos priemonę „LEADER programa“ buvo finansuoti 9 vietos projektai, kuriems įgyvendinti skirta 940 tūkst. Eur paramos.

„Remti jaunimo organizacijų projektus, skirtus vyresnio amžiaus žmonėms kaimiškose vietovėse lankyti“. Plane buvo numatyta 2019 m. skirti 300 tūkst. Eur asignavimų.

2019 m. prisidedant prie šios Plano priemonės įgyvendinimo pagal KPP priemonę „LEADER programa“ buvo finansuotas 1 vietos projektas, kuriam įgyvendinti skirta 78 tūkst. Eur paramos.

Žemės ūkio ministerija koordinuoja Nacionalinės 2014–2020 metų gyvulininkystės sektoriaus plėtros ir Tautinio paveldo apsaugos, jų rinkos ir amatų plėtros 2012–2020 metų programų įgyvendinimą. Informacija apie nurodytų tarpinstitucinių programų įgyvendinimą pateikiama ataskaitos 1 ir 2 prieduose (pridedama).

PRIDEDAMA. 10 lapų.

NACIONALINĖS 2014–2020 METŲ GYVULININKYSTĖS SEKTORIAUS PLĖTROS PROGRAMOS 2019 METŲ ATASKAITA

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. gruodžio 4 d. nutarimu Nr. 1162 patvirtinta Nacionalinė 2014–2020 metų gyvulininkystės sektoriaus plėtros programa (Programa), kurioje nustatyti gyvulininkystės sektoriaus plėtros tikslai ir uždaviniai. Programos tikslams ir uždaviniams įgyvendinti Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro įsakymais patvirtinti veiksmų planai (2014 m. balandžio 14 d. įsakymas Nr. 3D-216 ir 2017 m. birželio 6 d. įsakymas Nr. 3D-387).

Programos įgyvendinimą koordinuoja Žemės ūkio ministerija (ŽŪM). Įgyvendinant Programą dalyvauja ŽŪM, jos valdymo srities ir kitos su gyvulininkyste susijusios institucijos, kitos ministerijos, įstaigos, valstybės įmonės.

PROGRAMOS ĮGYVENDINIMO REZULTATAI

Eil. Nr.	Tikslų, uždavinių ir vertinimo kriterijų pavadinimai, mato vienetai	Metinis planas*	Įvykdyta	Įvykdymas arba nuokrypis
	Programos strateginis tikslas – stiprinti į vidaus ir užsienio rinką orientuotą konkurencingą gyvulininkystės sektorių, ūkinių gyvūnų augintojams užtikrinantį pajamas, o vartotojams – geros kokybės produktus			
	Visuomenės dalis, kuri renkasi lietuviškus gyvulininkystės produktus (nustatoma apklausos būdu), proc.	94	92	-2 proc.
	Vidaus rinkos dalis, kurią sudaro lietuviška gyvulininkystės produkcija – mėsa, proc.	56	52	-7 proc.
	Vidaus rinkos dalis, kurią sudaro lietuviška gyvulininkystės produkcija – pieno produktai, proc.	85	78	-8 proc.
	Vidaus rinkos dalis, kurią sudaro lietuviška gyvulininkystės produkcija – kiaušiniai, proc.	90	64	-29 proc. ¹
1.	Tikslas – didinti ūkinių gyvūnų skaičių ir plėsti gyvulininkystės produkcijos gamybą, kartu užtikrinti aplinkos apsaugą			
	Bendroji gyvulininkystės produkcija, mlrd. Eur	1,08	0,94	-13 proc. ²
	Ūkinių gyvūnų skaičiaus didėjimas, palyginti su 2012 metais, proc.: ³			
	mėsinių veislių galvijų (ir mišrūnų)	14	84	6 kart.

¹ Programos strateginio tikslo kriterijaus „Vidaus rinkos dalis, kurią sudaro lietuviška gyvulininkystės produkcija – kiaušiniai (proc.)“ rodiklis buvo nepasiektas, nes tam įtakos turėjo išaugusi užsienio prekyba, t. y. tiek kiaušinių importas į Lietuvą, tiek lietuviškų kiaušinių eksportas.

² „Bendroji gyvulininkystės produkcija, mlrd. Eur“, remiantis Statistikos departamento išankstinio vertinimo duomenimis, planuota reikšmė 2019 m. pilnai nepasiekta, nes gyvulininkystės produkcijos vertė įtakoją vis dar žemos gyvulininkystės produktų supirkimo kainos. 2019 m. gyvulininkystės produkcija padidėjo ~ 10 mln. Eur (t. y. 1,1 proc.).

³ „Ūkinių gyvūnų skaičiaus didėjimas, procentais“ - viršyta mėsinių galvijų, avių ir ožkų skaičiaus didėjimo planuota reikšmė, nes tam įtakos turėjo susietosios paramos teikimas už mėsinių veislių galvijus, mėsines avis ir pienines ožkas bei parama už veislinių ūkinių gyvūnų išsigijimą; pienui veislių galvijų skaičiaus mažėjimui įtakos turėjo žemos gyvulininkystės produkcijos supirkimo kainos, dėl ko kai kurie gyvulių laikytojai atsisakė pienui veislių galvijų auginimo 4; bičių šeimų skaičiaus didėjimui įtaką turėjo bitininkystės sektoriuje teikiama parama, kasmet sulaukianti vis didesnio susidomėjimo.

	pieninių veislių galvijų	13,3	-31	
	arklių	6,4	-9	-
	kiaulių	18,4	6	-67 proc.
	avių	18,4	83	<4,5 kart.
	ožkų	13,3	78	<5,8 kart.
	paukščių (vištos)	15	34	<2,2 kart.
	triušių	10	-60	-
	bičių šeimų	14	40	<4 kart.
1.1.	Uždavinys: Palaikyti ūkinių gyvūnų augintojų pajamas – daugiausia savanoriškosios susietosios paramos ir papildomą nacionalinę paramą skirti gyvulininkystės sektoriui			
	Ūkinių gyvūnų, už kuriuos mokamos išmokos pagal specialiąją paramos schemą, skaičius, tūkst. vnt.	166	436,8	<2,6 kart. ⁴
	Gyvulininkystės ūkių, gaunančių paramą iš papildomų nacionalinių tiesioginių išmokų lėšų, vnt.	95 500	47 805	50 proc. ⁵
1.2.	Uždavinys: Didinti gyvulininkystės ūkių konkurencingumą – užtikrinti didžiausią investicinės paramos gyvulininkystės sektoriaus projektams įgyvendinti intensyvumą			
	Gyvulininkystės ūkių, kurie, gavę paramą, įdiegė naujas technologijas, dalis (iš visų gavusių paramą ūkių), proc.	56	99	<1,7 kart. ⁶
	Gyvulininkystės plėtrai skirtų projektų, kuriems suteikti kreditai su uždarnosios akcinės bendrovės Žemės ūkio paskolų garantijų fondo garantija ir kompensuota dalis garantinio užmokesčio, skaičius, vnt.	145	78	-46 proc. ⁷
1.3.	Uždavinys: Užtikrinti gyvulininkystės ūkių, pagal teisės aktus negalinčių įsigyti daugiau žemės, veiklos tęstinumą ir plėtrą, žemės valdų struktūrų gerinimą – suteikti jiems pirmenybę nuomotis valstybinę žemę			
	Sudaryta ilgalaikių išpirktos žemės nuomos sutarčių su gyvulininkystės ūkiais, kurie patys negali žemės	8	0	0 ⁸

⁴ „Ūkinių gyvūnų, už kuriuos mokamos išmokos pagal specialiąją paramos schemą, skaičius, tūkst. vnt.“ planuota reikšmė viršyta. 2013 m. planuojant vertinimo kriterijaus reikšmes specialioji parama buvo teikta tik mėsiniams galvijams ir mėsinėms avims, o naujuoju 2015–2020 m. laikotarpiu, patvirtintinus papildomai dvi naujas schemas – susietosios paramos mėšai auginamų pieninių veislių buliams ir susietosios paramos pieninėms ožkoms – kai kurių rūšių ūkinių gyvūnų skaičius nuo 2013 m. smarkiai išaugo.

⁵ „Gyvulininkystės ūkių, gaunančių paramą iš papildomų nacionalinių tiesioginių išmokų lėšų, vienetais“ planas neįgyvendintas, nes mažėja ūkių, laikančių gyvulius, ūkiai stambėja. Gyvulininkystės ūkių, gaunančių paramą iš papildomų nacionalinių tiesioginių išmokų lėšų, vienetais buvo – 47 805 (2019 m. teikta – parama už piena, specialioji išmoka už bulius, išmoka už karves žindenes ir telyčias, išmoka už ėriavedes).

⁶ „Gyvulininkystės ūkių, kurie, gavę paramą, įdiegė naujas technologijas, dalis (iš visų gavusių paramą ūkių), procentai“ planas viršytas, nes ūkininkai labai aktyviai diegia naujas technologijas gyvulininkystės ūkiuose. 2019 m. paramos lėšos mokėtos 1 245 gyvulininkystės ūkiams, iš jų 1 229 ūkių projektuose įdiegtos naujos technologijos.

⁷ „Gyvulininkystės plėtrai skirtų projektų, kuriems suteikti kreditai su uždarnosios akcinės bendrovės Žemės ūkio paskolų garantijų fondo garantija ir kompensuota dalis garantinio užmokesčio, skaičius, vienetais“ planuota reikšmė neįgyvendinta. Rengiant Programą buvo planuota, kad gyvulininkystės plėtrai skirtų projektų be ES paramos (teikiant kreditus su ES parama garantinis užmokestis nėra kompensuojamas) ir kurių įgyvendinimui bus imami kreditai su garantija, kasmet didės. Tačiau ūkio subjektai nesinaudojo, kaip planuota, kreditais su garantijomis ir projektus gyvulininkystės sektoriuje įgyvendino imdami kreditus be garantijos arba nuosavomis lėšomis.

⁸ „Sudaryta ilgalaikių išpirktos žemės nuomos sutarčių su gyvulininkystės ūkiais, kurie patys negali žemės įsigyti dėl įstatymuose nustatyto įsigyjamos žemės ploto ribojimo, vienetais“ planas neįgyvendintas, nes nė viena įmonė nepareikšė pageidavimo/poreikio. Be to, nuo 2014-05-01 pasikeitė teisinis reglamentavimas, įtvirtinta galimybė gyvulininkystės ūkiams, laikantiems daugiau kaip 500 sutartinių gyvulių (SG), įsigyti daugiau nei 500 ha žemės. Šis pakeitimas taip pat galėjo sąlygoti poreikio nebuvimą valstybei išpirkti sklypus, vėliau nuomotinus gyvulininkystės ūkiams.

	įsigyti dėl įstatymuose nustatyto įsigyjamos žemės ploto ribojimo, vnt.			
1.4.	Uždavinys: Skatinti gyvulininkystės produkcijos gamybą ir eksportą			
	Išskirtinės kokybės gyvulininkystės produktų gamintojų dalis (iš visų išskirtinės kokybės produktų gamintojų), proc.	39,5	30,3	-23 proc. ⁹
	Ekologinės gamybos ūkiuose sertifikuotų gyvulių skaičiaus padidėjimas, proc.	2	-11	-
	Tarptautinių parodų, kuriose dalyvauja Lietuvos gyvulininkystės produktų gamintojai (kasmet), vnt.	7	5	-29 proc. ¹⁰
1.5.	Uždavinys: Plėtoti gyvulininkystės sektoriaus kooperaciją			
	Pripažintos gyvulininkystės produkcijos gamintojų grupės, vnt.	3	1	-67 proc. ¹¹
	Uždavinys: Skatinti technologinių procesų, susijusių su aplinkos apsauga, optimizavimą			
	Pastatyta biodujų jėgainių gyvulininkystės ūkiuose, vnt.	6	0	0 ¹²
	Mokymo renginių, informacinių kampanijų efektyvaus mėšlo ir srutų, susidarančių nuotekų tvarkymo, optimalaus ūkininkavimo vandensaugos tikslams pasiekti skirtinguose upių baseinuose klausimais, vnt.	93	62	-33 proc.
2.	Tikslas – diegti gyvulininkystės ūkiuose naujausias technologijas, mokslo laimėjimus, užtikrinti aukštos kvalifikacijos gyvulininkystės ūkiui būtinų specialistų rengimą			
	Vykdomų gyvulininkystės srities inovacinės praktikos sklaidos projektų (iš visų žemės ūkio inovacinės praktikos sklaidos projektų) dalis, proc.	43	24,3	-43 proc. ¹³
2.1.	Uždavinys: Plėtoti gyvulininkystės srities mokslinius tyrimus ir eksperimentinę veiklą			
	Finansuotų mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros, taikomųjų mokslinių tyrimų projektų, vnt.	16	9	-44 proc. ¹⁴
	Gyvulininkystės šakos eksperimentinių, mokomųjų ir bandymų ūkių infrastruktūros atnaujinimo projektų, vnt.	4	0	0 ¹⁵

⁹ „Išskirtinės kokybės gyvulininkystės produktų gamintojų dalis (iš visų išskirtinės kokybės produktų gamintojų), procentai“ planuota reikšmė nepasiekta, nes 2019 m. pagal Nacionalinę žemės ūkio ir maisto kokybės sistemą pagamintų bičių produktų ir jų mišinių specifikaciją buvo sertifikuoti 107 pareiškėjai iš 353.

¹⁰ „Tarptautinių parodų, kuriose dalyvauja Lietuvos gyvulininkystės produktų gamintojai (kasmet), vienetai“ planas neįgyvendintas, nes gyvulininkystės produkcijos gamintojai 2019 m. pateikė paraišką dalyvauti tik 5 tarptautinėse parodose.

¹¹ „Pripažintos gyvulininkystės produkcijos gamintojų grupės, vienetai“ planas nebuvo įgyvendintas, nes 2019 m. gyvulininkystės sektoriuje paramos gavėju patvirtinta 1 gamintojų grupė, kuriai numatyta skirti 0,500 mln. Eur paramą. Išmokėtų lėšų 2019 m. nėra.

¹² „Pastatyta biodujų jėgainių gyvulininkystės ūkiuose, vienetai“ planuota reikšmė 2019 metais nepasiekta, nes nebuvo gauta paramos paraiškų biodujų jėgainių statybai.

¹³ „Vykdomų gyvulininkystės srities inovacinės praktikos sklaidos projektų (iš visų žemės ūkio inovacinės praktikos sklaidos projektų) dalis, procentai“ planas neįgyvendintas. 2019 m. finansuoti 37 nacionaliniai MTTV projektai, iš jų gyvulininkystės – 9.

¹⁴ „Finansuotų mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros, taikomųjų mokslinių tyrimų projektų, vienetai“ planas neįgyvendintas, nes 2019 m. buvo suformuotas mažesnis poreikis mokslinių tyrimų ir taikomiesiems darbams vykdyti.

¹⁵ „Gyvulininkystės šakos eksperimentinių, mokomųjų ir bandymų ūkių infrastruktūros atnaujinimo projektų, vienetai“ planas neįgyvendintas, nes Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 m. programos priemonių įgyvendinimo taisyklėse nebuvo nustatyta išskirtinių sąlygų šiems ūkiams, buvo finansuojami visi projektai, atitinkantys bendrus nustatytus tinkamumo ir atrankos kriterijus.

	Ūkiuose vykdomų gyvulininkystės šakos parodomųjų bandymų, vnt.	27	0	0 ¹⁶
2.2.	Uždavinys: Aprūpinti gyvulininkystės ūkius kvalifikuotais specialistais ¹⁷			
	valstybės finansuojamų I pakopos 1 kurso gyvulininkystės studijų šakos studentų vietų (per metus), vnt.	50	23	-54 proc.
	valstybės finansuojamų I pakopos 1 kurso agronomijos studijų šakos studentų vietų (per metus), vnt.	50	23	-54 proc.
2.3.	Uždavinys: Skatinti vaikų ir jaunimo susidomėjimą gyvulininkystės sektoriumi			
	Vaikų ir jaunimo, dalyvavusių gyvulininkystės edukaciniuose renginiuose, skaičius	500	0	0 ¹⁸
3.	Tikslas – tobulinti ūkinių gyvūnų veislininkystės sistemą, didinti veislinių ūkinių gyvūnų skaičių, saugoti ūkinių gyvūnų genetinius išteklius			
	Veislinių ūkinių gyvūnų (galvijų, arklių, kiaulių, avių, ožkų) dalis (iš visų ūkinių gyvūnų), proc.	27	18,54	-31 proc. ¹⁹
3.1.	Uždavinys: Stiprinti ūkinių gyvūnų veislininkystės sistemą			
	Kontroliuotų per metus veislinių ūkinių gyvūnų, tūkst. vnt.	294	261,5	-11 proc. ²⁰
	Veislinių ūkinių gyvūnų, įrašytų į kilmės knygas, tūkst. vnt.	75	131	<1.7 kart.
	Kontroliuojamų karvių produktyvumo (iš karvės primelžto pieno) didėjimas per metus, kg.	50	239	<4,8 kart. ²¹
	Surengtų kasmetinių veislinių ūkinių gyvūnų parodų, forumų, konferencijų, vnt.	3	8	<2,7 kart.
3.2.	Uždavinys: Užtikrinti ūkinių gyvūnų genetinių išteklių išsaugojimą			
	Sukomplektuotų per metus selekcinį branduolių, vnt.	13	19	46 proc. ²²

¹⁶ „Ūkiuose vykdomų gyvulininkystės šakos parodomųjų bandymų, vienetai“ planas neįgyvendintas, nes 2019 m. pagal priemonę „Parama parodomiesiems projektams ir informavimo veiklai“ buvo renkamos ir vertinamos paraiškos. Gauta 15 paraiškų, dėl lėšų trūkumo vertinamos 13 paraiškų. Vertinimo procesas užtruko dėl didelio kiekio paklausimų pareiškėjams.

¹⁷ „Valstybės finansuojamų I pakopos 1 kurso gyvulininkystės studijų šakos studentų vietų (per metus), vienetais“ ir „Valstybės finansuojamų I pakopos 1 kurso agronomijos studijų šakos studentų vietų (per metus), vienetais“ planas neįgyvendintas, nes nuo 2017 m. sausio 1 d. įsigaliojus naujai Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo redakcijai, nebeliko studijų tikslinio finansavimo. Naujos redakcijos įstatymo 83 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad ministerijos turi teisę apmokėti asmenų, studijuojančių valstybės nefinansuojamose studijų vietose, studijų kainą arba jos dalį iš joms patvirtintų valstybės biudžeto asignavimų Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka. Švietimo ir mokslo ministerija parengė Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo, reglamentuojančio asmenų, studijuojančių valstybės nefinansuojamose studijų vietose, studijų kainos arba jos dalies apmokėjimo valstybės biudžeto lėšomis tvarką, projektą, kuris keletą kartų buvo derinamas su suinteresuotomis institucijomis, tačiau nutarimas priimtas nebuvo. Dėl šių priežasčių ŽŪM 2019 m. rudenį neturėjo teisinio pagrindo atrinkti į Aleksandro Stulginskio universitetą (ASU) ir Lietuvos sveikatos mokslų universitetą (LSMU) įstojusius studijuoti agronomijos ir gyvulininkystės specialybių asmenis, su kuriais galėtų sudaryti sutartis ir kurių studijos būtų remiamos iš ministerijai skirtų valstybės biudžeto asignavimų.

¹⁸ „Vaikų ir jaunimo, dalyvavusių gyvulininkystės edukaciniuose renginiuose, skaičius“ planas neįgyvendintas, nes ŽŪM vadovybės sprendimu, priemonės įgyvendinimas atidėtas 2020 metams.

¹⁹ „Veislinių ūkinių gyvūnų (galvijų, arklių, kiaulių, avių, ožkų) dalis (iš visų ūkinių gyvūnų), procentais“ planuota reikšmė nepasiekta, nes sumažėjo veislinių ūkinių gyvūnų (ženklinaujamų individualiai) skaičius. Tam įtakos turėjo žemos pieno supirkimo kainos (dėl to nemažai pieninių galvijų augintojų atsisakė veislininkystės veiklos), taip pat pasikeitė veislinių ūkinių gyvūnų įrašymo į kilmės knygas tvarka ir apmokėjimas (apmokama tik už per metus padarytus įrašus apie šiuo metu esančius gyvus veislinius gyvulius).

²⁰ „Kontroliuojamų per metus veislinių ūkinių gyvūnų, skaičius“ reikšmė viršyta, nes 2019 m. įsigaliojus EK reglamentui (ES) Nr. 2016/1012 ūkinių gyvūnų veisimo organizacijos į kilmės knygas įrašė daugiau veislinių ūkinių gyvūnų (pvz., 2018 m. Lietuvos galvijų veisėjų asociacija į kilmės knygą įrašė apie 100 gyvūnų, o 2019 m. – 47 tūkst.); veislinės avys į kilmės knygas anksčiau buvo įrašomos pagal vertinimo rezultatus, o nuo 2019 m. įrašomos pagal kilmę, todėl 2019 m. buvo įrašyta 3800 vnt. avių daugiau nei anksčiau).

²¹ „Kontroliuojamų karvių produktyvumo (iš karvės primelžto pieno) didėjimas per metus, kilogramai“ planuota reikšmė viršyta, nes pieninės galvijininkystės srityje ūkiai intensyviai vykdo selekciją produktyvumo požymių didėjimo linkme.

²² „Sukomplektuotų per metus selekcinį branduolių, vienetais“ reikšmė viršyta, nes įvertinus užkrečiamųjų ligų, stichinių nelaimių rizikas, stengiamasi selekcinį branduolį turėti keliuose vietose, todėl buvo patikslintas UAB „Lietuvos žirgynas“ laikomų žirgų selekcinį branduolių skaičius, UAB „Šeduvos avininkystė“ suformuotas 1 naujas Lietuvos šurkščiavilnių avių selekcinis branduolys

4.	Tikslas – užtikrinti gyvūnų gerovę ir sveikatingumą			
	Galvijų bandų, dalyvaujančių įgyvendinant šalies sveikos bandos statuso programą (neužsikrėtusios tuberkulioze, leukoze, brucelioze bandos), proc.	99,8	96,7	-3 proc.
4.1.	Uždavinys: Užtikrinti tinkamą užkrečiamųjų ligų prevenciją, įgyvendinti ūkinių gyvūnų ligų stebėsenos programas			
	Lietuvos teritorija, apsaugota nuo ypač pavojingų gyvūnų užkrečiamųjų ligų, proc.	100	99,1	-1 proc.
	Utilizuota per metus šalutinių gyvūninių produktų, tūkst. t.	10,7	9,5	-11 proc.

* 2019 m. vertinimo kriterijų siektinos reikšmės apskaičiuotos atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. gruodžio 4 d. nutarimu Nr. 1162 nustatytas 2014, 2017 ir 2020 m. vertinimo kriterijų reikšmes.

TAUTINIO PAVELDO PRODUKTŲ APSAUGOS, JŲ RINKOS IR AMATŲ PLĖTROS 2012–2020 METŲ PROGRAMOS 2019 METŲ ATASKAITA

Tautinio paveldo produktų valstybinė apsauga vykdoma vadovaujantis Lietuvos Respublikos tautinio paveldo produktų įstatymu, o apsauga užtikrinama įgyvendinant Tautinio paveldo produktų apsaugos, jų rinkos ir amatų plėtros 2012–2020 m. programą. Tautinio paveldo produktų valstybinę apsaugą užtikrina LR Vyriausybė, Žemės ūkio ministerija (ŽŪM) ir VšĮ Kaimo verslo ir rinkų plėtros agentūra, savivaldybių institucijos. Tokiu būdu, suvokiant kaimo vietovių svarbą išsaugant daugialypį Europos gamtos ir kultūros paveldą bei kraštovaizdį, investuojama į kaimo regionų tapatumo išlaikymą, sudaromos prielaidos kaimo vietovių patrauklumui didinti.

Šiandienos pasaulyje tautinis paveldas suteikia šaliai originalumo ir išskirtinumo. Europa ieško ne panašumo tarp tautų, o savitumo. Tradiciniai amatai – ideali tautos savitumo išraiškos forma. Šiandieniniame kontekste jie virsta patrauklia alternatyva vis labiau įsigalinčiam, bet vis dėlto pasitikėjimą prarandančiam vartotojiškai kultūrai. Tad visuomenė natūraliai ima itin vertinti tradicinius amatus. Juolab, kad jie gražiai dera su šiandien ypač madingomis ekologijos, natūralumo ir kitomis idėjomis. Tai savo ruožtu skatina gamintojus gaminti ir rinkai tiekti būtent tokiomis savybėmis pasižyminčius produktus. Žemės ūkio produkcijos gamintojai ieško būdų, kaip gerinti gaminamų produktų kokybę, kurti inovatyvų dizainą, panaudoti vietos išteklius. Ši nuostata nesiekia padidinti produkcijos apimčių, bet parodyti tokias gaminamų produktų savybes, kurios vis labiau vertinamos vartotojų. Tai padeda jiems konkuruoti su masinės gamybos produktais.

Siekdama užtikrinti tautinio paveldo produktų valstybinę apsaugą, išsaugoti sukauptą tradicinių amatų patirtį ir tautinio paveldo produktus, kaip neatsiejamą Lietuvos etninės kultūros dalį, bei pritaikyti juos aktualiems poreikiams, ŽŪM yra sudariusi sąlygas tradiciniams amatininkams kurti, pristatyti ir populiarinti tautinio paveldo produktus. Vykdoma tautinio paveldo produktų plėtros stebėseną, tęsiamas tautinio paveldo produktų, tradicinių mugių, tradicinių amatų mokymo programų, tradicinių amatų meistrų atestavimas ir sertifikavimas, teikiama ES ir nacionalinė parama.

Priemonių plane numatyta įgyvendinti 18 priemonių (iš jų šešių priemonių įgyvendinimui finansavimas nenumatytas) (žr. 1 lentelė).

1 lentelė. Programos asignavimų panaudojimas 2019 metais

Tikslo, uždavinio ir priemonės pavadinimas	Asignavimai (eurais)		
	planuoti	panaudoti	panaudojimo procentas
Strateginis tikslas – išsaugoti ateinančioms kartoms tradicinius amatus ir užtikrinti tautinio paveldo produktų – etninės kultūros vertybių – perėmimą ir tradicijų tęstinumą			
Tikslas – plėtoti valstybės pagalbą, skatinančią tautinio paveldo produktų išsaugojimą, kūrimą ir realizavimą			
Uždavinys – tęsti tautinio paveldo produktų sertifikavimo procesą			
Priemonė – tautinio paveldo produktų vertinimas, išvadų pateikimas ir patikrų atitikimas	5 000	4 492,06	90
Priemonė – fizinių ir juridinių asmenų, kurių gaminiai pripažinti A kategorijos tautinio paveldo produktais, sertifikavimo išlaidų kompensavimas	6 000	2 337	39 ²³
Uždavinys – tobulinti teisinės prielaidas, skatinančias tautinio paveldo produktų ir tradicinių amatų išsaugojimą			

²³Dėl keičiamų LRV komisijų narių darbo apmokėjimo tvarkos ir Tautinio paveldo ekspertų komisijos narių paslaugų apmokėjimo taisyklių keletą mėnesių nevykdyti sertifikavimo posėdžiai.

Priemonė – maisto produktų saugos higienos reikalavimų maisto gamintojams, kurie gamina tradicinius gaminius, nustatymas	0	0	0
Priemonė – tautinio paveldo produktų aprašų pagal atskirus etnografinius regionus rengimas	0	0	0
Priemonė – parama tradicinių amatininkų ir tautinio paveldo veiklos subjektų projektams įgyvendinti	104 000	120 297	116 ²⁴
Uždavinys – skatinti tradicinių amatų centrų kūrimą Lietuvoje (ypač Vidurio Lietuvoje ir Vilniaus regione), užtikrinti tradicinių amatų centrų veiklą			
Priemonė – parama tradicinių amatų centrų plėtrai	200 000	375 034	188 ²⁵
Tikslas – išplėtoti ir koordinuoti tradicinių amatų mokymo sistemą			
Uždavinys – tobulinti tradicinių amatininkų mokymus			
Priemonė – kompetencijų tobulinimo sistemos modelio sukūrimas ir seminarų organizavimas	0	0	0
Uždavinys – užtikrinti tradicinių amatininkų ir tradicinių paslaugų teikėjų kvalifikacijos tobulinimo, vadybos, verslumo ir rinkodaros mokymus			
Priemonė – tradicinių amatininkų kvalifikacijos tobulinimo neformaliojo švietimo programos rengimas ir mokymų organizavimas	6 840	3 900	57 ²⁶
Uždavinys – skatinti tradicinių amatų meistrus perduoti tradicinių amatų įgūdžius jaunimui			
Priemonė – mokymo metodinių rekomendacijų profesijos, bendrojo ugdymo mokytojams parengimas ir seminarų organizavimas	0	0	0
Uždavinys – vykdyti mokslinius tyrimus ir tautinio paveldo produktų plėtros stebėseną			
Priemonė – tradicinių amatų, tradicinių amatų centrų plėtros analizė	12 000	9 500	79
Priemonė – atestuotų tradicinių amatų meistrų įtraukimo į švietimo sistemą galimybių studija ir jos įgyvendinimas	10 000	0	0 ²⁷
Tikslas – formuoti patrauklų tautinio paveldo produktų įvaizdį šalyje ir užsienyje			
Uždavinys – populiarinti tautinio paveldo produktus ir tradicines paslaugas			
Priemonė – leidinių, pristatančių tautinio paveldo produktus šalyje ir užsienyje, finansavimas	17 000	7 235,8 ²⁸	43
Priemonė – parama tautinio paveldo produktams pristatyti nacionalinėse ir tarptautinėse turizmo, žemės ir maisto ūkio specializuotose parodose ir mugėse	30 000	27 000	93
Priemonė – tradicinių amatininkų ir tradicinių amatų centrų kasmetinio konkurso organizavimas	8 000	8 000	100
Priemonė – tautinio paveldo konferencijos organizavimas	11 310	3 500	31 ²⁹
Priemonė – prekybos tautinio paveldo produktais vietų kūrimo ir lengvatų suteikimo skatinimas	0	0	0
Uždavinys – skatinti tradicinių amatininkų ir tradicinių paslaugų teikėjų asociacijų veiklą ir jų pateiktų projektų įgyvendinimą			

²⁴Trūkstant paramos lėšų projektams finansuoti, lėšos buvo perskirstytos iš kitos Programos asignavimų eilutės.

²⁵ Užtrukus paraiškų vertinimui 2018 metais, dalies paramos lėšų mokėjimas buvo nukeltas 2019 metams.

²⁶ Mokymus/seminarus organizavo VšĮ Kaimo verslo ir rinkų plėtros agentūra iš jai skirtų asignavimų.

²⁷ Studija neatlikta dėl ŽŪM žmogiškųjų išteklių stokos.

²⁸ Tiekėjui vėluojant parengti leidinį apie tautinį kostiumą, sutartis buvo pratęsta 11 mėnesių, leidinio spausdinimas nukeltas 2020 metams.

²⁹ Konferenciją organizavo VšĮ Kaimo verslo ir rinkų plėtros agentūra iš jai skirtų asignavimų. Konferencija organizuota Žaslių tradicinių amatų centre, todėl išlaidos žymiai mažesnės.

Priemonė – parama tradicinius amatininkus ir tautinio paveldo veiklos subjektus vienijančių asociacijų projektinei veiklai	0	0	0
Uždavinys – stiprinti asmenų užsiimančių tautinio paveldo veikla tarpusavio ryšius ir bendradarbiavimą su turizmo sektoriais			
Priemonė – tautinio paveldo produktus populiarinančių projektų turizmo sektoriuje finansavimas	0	0	0
Uždavinys – tobulinti informacinį tinklalapį, skirtą tradiciniams amatams plėtoti ir tautinio paveldo produktams populiarinti			
Priemonė – tautinio paveldo interneto svetainės atnaujinimas ir priežiūra. Tautinio paveldo produktų informacinės sistemos palaikymas ir plėtojimas	1 850	1 916,64	104
1. Iš viso Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų (ŽŪM lėšos). Iš jų:	400 000	563 212,50	140
1.1. Valstybės biudžeto lėšos	200 000	188 178,50	94
1.2. ES ir kitos tarptautinės finansinės paramos lėšos (įskaitant bendrojo finansavimo lėšas)	200 000	375 034	188

2 lentelė. Priemonių plano vertinimo kriterijai ir jų įgyvendinimas

Tikslai ir uždaviniai	Tikslų (rezultato) ir uždavinių (produkto) įgyvendinimo vertinimo kriterijai	2019 metų planas ir rezultatai		
		planuota reikšmė	pasiekta reikšmė	pasiekimo lygis, proc.
Strateginis tikslas	1. Naujų darbo vietų, susijusių su tradicinių amatų veikla, skaičius	90	190,25 ³⁰	211
	2. Tautinio paveldo produktų paklausos didėjimas tarp vartotojų, proc.	7	6,3 ³¹	90,0
Tikslas Nr. 1	1. Tradicinių amatininkų, pasinaudojusių valstybės pagalbos galimybėmis, dalis, proc.	55	34,8 ³²	63,3
Uždavinys Nr. 1.1.	1. Tautinio paveldo produktų skaičius	3500	3223	92,1
	2. Tradicinių amatininkų, kurių gaminiai sertifikuoti ir pripažinti tautinio paveldo produktais, skaičius	790	849	107,5
Uždavinys Nr. 1.2.	1. Tautinio paveldo veiklos sričių, kurioms teikiama valstybės pagalba, skaičius	4	4	100
	2. Tautinio paveldo objektų, būdingų konkrečiai vietai ar etnografiniam regionui, atitikties specifikacijų parengimas (per metus)	-	-	-
Uždavinys Nr. 1.3.	1. Finansuotų projektų, susijusių su tautinio paveldo produktų plėtra, skaičius (per metus) ³³	130	105	81
Uždavinys Nr. 1.4.	1. Įkurtų ir veiklą plėtojančių tradicinių amatų centrų skaičius	20	20	100
Tikslas Nr. 2	1. Tradicinių amatininkų, kurių tradicinių amatų veiklos kvalifikacijos lygis pakilo, dalis, proc. ³⁴	60	83,3 ³⁵	138,8
Uždavinys Nr. 2.1.	1. Parengtos tradicinių amatininkų kvalifikacijos tobulinimo metodikos	-	-	-

³⁰ Nustatyta, apklausiant amatų centrus, nurodomi etatai pagal darbo sutartis

³¹ Nustatyta, apklausiant amatininkus

³² Nustatyta, apklausiant amatininkus

³³ Nacionalinės mokėjimo agentūros prie ŽŪM informacija

³⁴ Nustatyta, apklausiant amatininkus

³⁵ Įskaitant ir LR kultūros ministerijos duomenimis skirtas 6 individualias stipendijas tautodailės srityje (25 400 Eur).

	2. Sukurtas tradicinių amatininkų, kurių gaminiai sertifikuoti ir pripažinti tautinio paveldo produktais, kompetencijų ugdymo tinklas	-	-	-
Uždavinys Nr. 2.2.	1. Tradicinių amatininkų, dalyvavusių kvalifikacijos tobulinimo mokymuose, skaičius	150	95 ^{36, 37}	63,3
	2. Organizuotų vadybos, verslumo ir rinkodaros mokymų skaičius	5	3 ^{38, 39}	60
	3. Apmokytų tradicinių amatininkų (pradedant internetinio verslo įgūdžių rinkodaros pagrindais ir baigiant tarptautinės internetinės prekybos įgyvendinimu) skaičius	50	104	208
Uždavinys Nr. 2.3.	1. Tradicinių amatų meistrų, rengiančių tradicinių amatų edukacinius užsiėmimus vaikams ir jaunimui, skaičius	70	38 ⁴⁰	54,3
	2. Vaikų ir jaunimo, dalyvavusių tradicinių amatų edukaciniuose užsiėmimuose, skaičius	500	6136 ^{41, 42}	12,3 karto
Uždavinys Nr. 2.4.	1. Atliktų mokslinių tyrimų tautinio paveldo produktų išsaugojimo srityje skaičius (per metus)	2	0	0
Tikslas Nr. 3	1. Tautinio paveldo produktų įvaizdžio gerėjimas tarp vartotojų, proc.	10	7,1 ⁴³	71,0
Uždavinys Nr. 3.1.	1. Išleistų leidinių ir vaizdinės medžiagos, populiarinančių tautinio paveldo produktus, skaičius (per metus)	1	5 ⁴⁴	5 kartai
	2. Finansuotų tradicinių parodų, mugių, konferencijų ir kitų renginių skaičius (per metus)	10	14 ^{45, 46}	140
	3. Prekybos vietų, skirtų prekiauti tautinio paveldo produktais, skaičius	5	25 ⁴⁷	5 kartus
	4. Kasmet premijuotų tradicinių amatininkų ir tradicinių amatų centrų skaičius (per metus)	2/1	2/1	100
Uždavinys Nr. 3.2.	1. Finansuotų, susijusių su tautinio paveldo produktų populiarinimu, projektų, kuriuos pateikė asociacijos, dalis, proc. (per metus)	9	10 ⁴⁸	111
Uždavinys Nr. 3.3.	1. Įgyvendintų bendrų projektų, populiarinančių tautinio paveldo produktus, skaičius	10	25 ⁴⁹	250

³⁶ Nustatyta, apklausiant amatininkus

³⁷ LR kultūros ministerijos duomenimis iš Lietuvos kultūros tarybos programų finansuota 8 tradicinių amatininkų ir tradicinių paslaugų teikėjų kvalifikacijos tobulinimo projektai (32820 Eur).

³⁸ VšĮ Kaimo verslo ir rinkų plėtros agentūra. Seminarų (8 val. trukmės) temos „Tautinio paveldo produktų pardavimų ir pateikimo klientams bei visuomenei sistemos kūrimas“ (2 seminarai), „Tautinio paveldo reklamavimas ir pristatymas visuomenei socialiniuose tinkluose“ (1 seminaras) (3900 Eur).

³⁹ Savivaldybių pateikti duomenys

⁴⁰ Nustatyta, apklausiant amatininkus

⁴¹ Nustatyta, apklausiant amatininkus

⁴² Lietuvos saugomų teritorijų direkcijų organizuojuose edukacijose dalyvavo 5692 vaikų, moksleivių ir jaunimo.

⁴³ Nustatyta, apklausiant amatininkus

⁴⁴ Savivaldybių pateikti duomenys

⁴⁵ LR kultūros ministerijos duomenimis, iš Lietuvos kultūros tarybos programų finansuoti 5 projektai, skirti tradicinėms parodoms, mugėms ir kitiems tautinio paveldo produktus ir tradicines paslaugas populiarinantiems renginiams (38500 Eur). Adventour (Vilnius), Kaziuko mugė (Vilnius), Kalėdų mugė (Vilnius), regioninė liaudies meno paroda „Aukso vainikas“, Žemės ūkio parodos Kaune, Baltour (Ryga), Jūros šventė (Klaipėda), Expo Aukštaitija (Panevėžys).

⁴⁶ Savivaldybių pateikti duomenys

⁴⁷ Nustatyta, apklausiant amatų centrus

⁴⁸ LR kultūros ministerijos duomenimis, iš Lietuvos kultūros tarybos programų paremti 10 asociacijų pateiktų projektų (85660 Eur).

⁴⁹ LR kultūros ministerijos duomenimis, iš Lietuvos kultūros tarybos programų finansuoti 22 projektai, susiję su tautinio paveldo produktų populiarinimu (203280 Eur). Kaišiadorių r. sav. įgyvendintas projektas „Dzūkijos tradicinių amatų, kulinarinio paveldo ir folkloro kursai - stovykla“ su Trakų krašto kultūros ir amatų asociacija (150 Eur). Vilniaus r. sav. projektas „Atraskime regionų šaknis iš naujo“ pagal 2014-2020 m. Europos kaimynystės priemonės Latvijos, Lietuvos ir Baltarusijos bendradarbiavimo per sieną programos prioritetą (403 Eur), projektas „Tradicinių amatų mugė Maišiagaloje“ (2675,64 Eur finansuojama iš asociacijos „Wspolnota Polska“ lėšų).

Uždavinys Nr. 3.4.	Sukurta tradicinių amatininkų poreikius atitinkantis tinklalapis ne tik lietuvių, bet ir užsienio kalbomis	3	3	100
-----------------------	--	---	---	-----

Šaltinis: Lietuvos agrarinės ekonomikos instituto atlikto tyrimo duomenys.

Atsižvelgus į Tautinio paveldo produktų apsaugos, jų rinkos ir amatų plėtros 2012–2020 m. programos įgyvendinimo rezultatus 2019 metais tikėtina, kad 2020 metais dauguma planuotų reikšmių bus pasiekta.